

EKONOMIHÖGSKOLAN
Lunds universitet

Magisteruppsats 10 poäng
Oktober 2004

Livet med Övervakningspanelen

En studie av Panelens relation till den konventionella revisionen och dess effekt på redovisningen i Sverige

Författare:

Carl Broberg 740214-3536
Ingemar Gustavsson 791214-3992
Martin Lindbäck 780531-0476

Handledare:

Sven-Arne Nilsson

Uppsatsens titel: Livet med Övervakningspanelen - En studie av Panelens relation till den konventionella revisionen och dess effekt på redovisningen i Sverige

Seminariedatum: 2004-10-11

Ämne/kurs: Magisteruppsats 10 poäng, redovisning

Författare: Carl Broberg, Ingemar Gustavsson, Martin Lindbäck

Handledare: Sven-Arne Nilsson

Fem nyckelord: Panelen för övervakning av finansiell rapportering, finansiella rapporter, internationella redovisningsstandarder, tillsyn, noterade företag

Syfte: Undersökningen syftar till att utreda den effekt införandet av en granskning, vid sidan av revisionen, av finansiella rapporter får på dels synen på redovisning och revision, dels den faktiska redovisningen. Uppsatsen syftar även till att diskutera möjligheten för Panelen att utföra den faktiska övervakningen av företagens finansiella rapporter.

Metod: Då det studerade fenomenet är relativt nytt har vi använt en utforskande, kvalitativ ansats som har varit inriktad mot att kartlägga tidigare utforskat område. En induktiv inriktning har valts, till stor del för att befintlig teori saknas. Vi har använt ett upplägg där respondenterna tillfrågats om sina åsikter i en enkät och delats in i grupper som har olika intressentförhållande till de studerade företagens finansiella redovisning. Enkäterna har utformats med öppna frågeställningar för att uppsatsens kvalitativa inriktning ska tillgodoses.

Empiri: Enkäten har skickats till sju av Panelen för sin externa redovisning kritiserade företag samt till intressenter till dessa. Förutom företagen är respondenterna: revisorer, analytiker och som en representant för gruppen investerare - Aktiespararnas Riksförbund.

Slutsatser: Flera av våra respondenter har ändrat uppfattning om redovisning och revision till följd av Panelens arbete. Effekten som Panelen fått innefattar att analytikerna börjat fundera över redovisningens internationella jämförbarhet, företagen över vilka krav som ställs på deras redovisning av revisionen, respektive av marknadsaktörerna. Revisorerna har påverkats i och med att de ser Panelen som ett verktyg för harmonisering av redovisningen som inte funnits tidigare. Även effekter på den faktiska redovisningen förekommer, samtliga företag som blivit kritiserade har ändrat sin redovisning året efter det att den blivit kritiserad. Dock har den relativt korta tid Panelen verkat gjort att kunskap om Panelens arbete inte hunnit sprida sig i någon stor omfattning. Vi har även kommit fram till att Panelen uppfyller kraven för att bli det organ för övervakning av de noterade företagens finansiella rapporter som kommer att krävas av EU.

Title: Life with the Panel – a study of the Panel's (The Panel for monitoring of financial reports) relation to conventional auditing and its effect on accounting in Sweden.

Seminar date: 2004-10-11

Course: Master thesis in business administration, 10 Swedish Credits (15 ECTS), Accounting

Authors: Carl Broberg, Ingemar Gustavsson, Martin Lindbäck

Advisor: Sven-Arne Nilsson

Five key words: Panelen för övervakning av finansiell rapportering (The Panel for monitoring of financial reports), financial reports, international financial reporting standards, enforcement of standards, listed companies

Purpose: To investigate the effect a new scrutiny, apart from external auditing, has on financial reports partly on the way financial reports are looked upon, and partly on the actual reports. Another purpose is to discuss the possibility for the Panel to execute this scrutiny.

Methodology: Since the studied phenomenon is relatively new we have used an explorative, qualitative approach which is suited for mapping out unexplored territory. An inductive approach has been chosen, largely because of the fact that there are no existing theories. We have chosen to divide our respondents into groups and asked them about their opinions in a questionnaire. These groups have different relationships to the financial reports of the studied companies. The questionnaire contains open questions.

Empirical foundation: The questionnaire was sent to seven companies whose financial reports have been criticised by the Panel and stakeholders to these companies. Apart from the companies the respondents are: auditors, analysts and as a representative for the investors - Aktiespararnas Riksförbund.

Conclusions: Many of our respondents have changed the way they think about financial reporting and auditing as an effect of the Panel's work. The analysts have started to think of the international comparability of financial reports, the companies of the demands that the marketplace and the auditors have on their reports. The auditors have been affected in the way that they regard the Panel as a new tool for harmonisation. The actual financial reports have also been affected, all criticised companies have changed their reporting the period after they were criticised. The fact that the Panel has just started its work means that knowledge of it is not widely spread. Our conclusion is that the Panel meets the EU requirements on the future monitor of financial reports.

Innehållsförteckning

Förkortningar	7
1 Inledning	8
1.1 Inledning och bakgrund	8
1.2 Val av ämne	10
1.3 Problemdiskussion	10
1.3.1 Problemformulering	12
1.4 Syfte	12
1.5 Avgränsningar	12
1.6 Målgrupp	13
1.7 Disposition	13
2 Metod	15
2.1 Generell metodansats	15
2.2 Konkret val av metod och insamling av data	16
2.3 Litteraturinsamling	18
2.4 Urval av respondenter	18
2.5 Kvalitet, i form av reliabilitet och validitet	20
2.5.1 Validitet	20
2.5.2 Reliabilitet	21
2.6 Källkritik	21
2.7 Metodkritik	22
2.8 Bortfall	23
3 Nuvarande tillsyn	25
3.1 God redovisningssed	25
3.2 Rättvisande bild	26
3.3 Tillsyn i Sverige	26
3.4 Revision	27
3.4.1 Revisionens huvudpunkter	27
3.4.2 Revisorns förhållande till företaget	30
3.4.3 Tillsyn av revisorer	31
3.4.4 Påföljder för revisorer	32
3.5 Övervakning genom börsen	32
3.5.1 Noteringsavtalet vid Stockholmsbörsen	33
3.5.2 Stockholmsbörsens marknadsövervakning	34
3.6 Panelen för övervakning av finansiell rapportering	35

3.6.1	Panelens syfte och mål	36
3.6.2	Ärenden som tagits upp i Panelen	37
3.7	Sammanfattning	38
4	<i>Framtida tillsyn</i>	39
4.1	IFRS-redovisning i svenska företag	39
4.2	Framtida övervakning och tillsyn	40
4.3	CESR:s standarder 1 och 2	40
4.3.1	Krav på styrka och oberoende	41
4.3.2	Den faktiska övervakningen	41
4.4	Revision	43
4.5	Sammanfattning	44
5	<i>Empiri</i>	45
5.1	Analytiker	45
5.1.1	Behov av övervakning	45
5.1.2	Relation till revision	45
5.1.3	Effekt av Panelens granskning	46
5.2	Investerare	47
5.2.1	Behov av övervakning	47
5.2.2	Relation till revision	48
5.2.3	Effekt av Panelens granskning	48
5.3	Revisorer	49
5.3.1	Behov av övervakning	49
5.3.2	Relation till revision	49
5.3.3	Effekt av Panelens granskning	50
5.4	Företag	51
5.4.1	Behov av övervakning	51
5.4.2	Relation till revision	51
5.4.3	Effekt av Panelens granskning	53
6	<i>Analys</i>	54
6.1	Tolkning av empiri	54
6.1.1	Analytiker	54
6.1.2	Investerare, Aktiespararna	56
6.1.3	Revisorer	57
6.1.4	Företag	58
6.1.5	Företagens faktiska redovisning	60
6.2	Panelen som övervakande organ	61
6.2.1	Den behöriga myndigheten	61
6.2.2	Oberoende	61
6.2.3	Tillräcklig styrka	62
6.2.4	Förhållande mellan revision och Panelen	62

6.2.5	Faktisk övervakning	63
6.2.6	Åtgärder	63
7	Slutsatser	65
7.1	Slutsatser	65
7.1.1	Behov av övervakning	65
7.1.2	Relation till revision	66
7.1.3	Effekt av Panelens granskning	66
7.1.4	Sammanfattade slutsatser avseende våra respondenter	67
7.1.5	Panelen som övervakande organ	67
7.2	Framtida studier	68
	Källförteckning	69
	Bilaga 1	72
	Bilaga 2	73
	Bilaga 3	76

Förkortningar

ABL – Aktiebolagslag (1975:1385)

BFN – Bokföringsnämnden

CESR – Committee of European Securities Regulators

EU – Europeiska Unionen

FAR – Föreningen för revisionsbyråbranschen, tidigare Föreningen Auktoriserade Revisorer

FI – Finansinspektionen

IAS – International Accounting Standard

IASB – International Accounting Standards Board (före 2001 IASC – International Accounting Standards Committee)

IFRIC – International Financial Reporting Interpretations Committee

IFRS – International Financial Reporting Standard

ISA – International Standards on Auditing

LBC – Lag (1992:543) om börs- och clearingverksamhet

Panelen – Panelen för övervakning av finansiell rapportering

RN – Revisorsnämnden

RR – Redovisningsrådet, Redovisningsrådets rekommendation

SIC – Standing Interpretations Committee

SRO – Self Regulating Organization

SUT – Systematisk och uppsökande tillsyn

VD – Verkställande direktör

VPC – Värdepapperscentralen

ÅRL – årsredovisningslag (1995:1544)

1 Inledning

Vår studie av Panelen för övervakning av finansiell rapporterings (Panelens) effekter för redovisningens intressenter i Sverige inleds med att beskriva bakgrunden till Panelens instiftande. I kapitlet presenterar vi vår problemställning, syftet med studien och dess avgränsningar. Varvid vi avslutar med att förklara den fortsatta dispositionen av uppsatsen.

1.1 Inledning och bakgrund

Regleringen av noterade företags redovisning genomgår inom den Europeiska Unionen (EU) just nu stora förändringar. Från en reglering som varit baserad på direktiv från EU, de fjärde och sjunde bolagsrättsliga direktiven, ska nu regleringen genom IAS-förordningen bygga på internationella standarder¹ utgivna av IASB (Kom 2000, s 2). I Sverige kommer detta att i första hand påverka de noterade företagens koncernredovisning (SOU 2003b, s 14). Denna utveckling har tvingats fram av företagens behov av att söka kapital på internationella kapitalmarknader, av vilka den viktigaste är den i USA. Inom EU inleddes arbetet med att skapa en effektiv och integrerad finansiell marknad vid Europiska Rådets möte i Lissabon i mars 2000 (se t.ex. *Ordförandeskapets slutsatser Europeiska Rådet i Lissabon 23 och 24 mars 2000*). EU:s ambition var att undvika att företag som utnyttjar den amerikanska kapitalmarknaden var tvungna att upprätta en särskild redovisning just för denna marknad. Att upprätta ett avtal med USA om ömsesidigt godkännande av rapporter var en lösning som diskuterades. Då situationen på redovisningsområdet i USA är speciell visade det sig att detta inte var en möjlig lösning; den möttes av föga intresse från USA (Europeiska Gemenskapernas Kommission 1995, s 5). I ovan nämnda meddelande från Europeiska Kommissionen fastslås att IASC (IASB) är det internationella organ som får fram resultat som har möjlighet att bli erkända på de internationella kapitalmarknaderna (Europeiska Gemenskapernas Kommission 1995, s 5-6). Detta tillsammans med det faktum att EU fick möjlighet att utöva inflytande över deras arbete gjorde att det blev en applicering av IFRS för företag som är noterade på en europeisk börs som blev den strategi som valdes. Målet som från början var att undvika att företagen tvingas upprätta särskild redovisning för den amerikanska kapitalmarknaden har i och med detta förändrats till att vara ett där den europeiska marknadens tillväxt fokuseras (Europeiska Gemenskapernas Kommission 2000, s 3).

---

¹ Hädanefter kallade IFRS.

Målet med gemensam redovisningsreglering inom EU är att det utifrån de finansiella rapporterna ska gå att jämföra företag, vilket ska gagna både företag och investerare och bidra till att den europeiska marknaden ska växa. Att tillämpa IASB:s standarder gör att de kvalitativa egenskaper som redovisningen ska uppvisa enligt IASB även gäller inom EU. Finansiella rapporter som ges dessa kvalitativa egenskaper och upprättas enligt gällande IFRS anses ge en rättvisande bild av ett företags finansiella ställning (Redovisningsrådet 1995, Översättning av IASC's Framework for the preparation and presentation of financial statements). Ett företags redovisning ska alltså ge en rättvisande bild av detta företags resultat och ställning och möjliggöra jämförelse mellan företag och mellan perioder.

Inte bara de regler som styr redovisningen har uppmärksammats. För att garantera att den jämförbarhet som EU eftersträvar uppnås identifieras fem element på den finansiella marknaden som måste fungera effektivt. Dessa fem element är klara redovisningsstandarder, aktuella tolkningar och vägledning för genomförande, lagstadgad revision, övervakning av tillsynsorgan, och effektiva sanktioner (Europeiska Gemenskapernas Kommission 2000, s 9). På senare tid har flera skandaler uppdagats på redovisningsområdet i USA, de mest kända är Enron och WorldCom, men länder inom EU har inte heller varit förskonade från skandaler, Parmalat är det senaste företaget i vilket redovisningsmässiga felaktigheter uppmärksammats. Detta har lett till att det tillsynssystem som ska garantera efterlevnad av reglerna har varit föremål för diskussion. De skandaler som uppdagats har gjort att allmänhetens förtroende för att den redovisning som publiceras verkligen är korrekt har minskat.

De fem elementen som presenterades ovan innebär att EU kräver att ett tillsynsorgan för övervakning av företagens publicerade redovisning införs i varje medlemsstat, inklusive Sverige. I Sverige har vi, innan IAS-förordningen, ett system för kontroll av noterade företags redovisning som bygger på självreglering, att privata organ skapar uppföranderegler och kontrollerar efterlevande av dessa för att föregripa lagreglering på området. Den efterlevandekontroll som inte är en del av självregleringen är att extern revision utförs. För denna revision finns det lagkrav i Aktiebolagslag (1975:1385) (ABL), som föreskriver att ett aktiebolag ska ha minst en revisor. I och med notering på marknadsplats, Stockholmsbörsen, sker även kontroll av företagets redovisning genom börsens disciplinnämnd, f.d. börsens disciplinkommitté. Finansiella företag, banker och försäkringsbolag övervakas även av Finansinspektionen (FI).

Mot bakgrund av det som diskuterats ovan har Föreningen för utvecklande av god redovisningssed instiftat en panel för övervakning av finansiell rapportering, Panelen. Panelen granskar årsredovisningar för 2002 och framåt. I *Arbetsordning för Panelen för övervakning av finansiell rapportering* (Redovisningsrådet 2003a) specificeras Panelens uppgifter. Referenser i detta stycke är hämtade från denna arbetsordning. Panelens uppgift är att övervaka att noterade svenska företags årsredovisningar är upprättade i enlighet med gällande lag och rekommendationer (1 kap. 1§). Panelen har som syfte att skydda investerarna och att upprätthålla

allmänhetens förtroende för kapitalmarknaden (2 kap. 2§). I och med att Panelens syfte är att skydda investerare och upprätthålla allmänhetens förtroende för kapitalmarknaden liknar detta det syfte som EU lyft fram i Kom (2000) 359 (Europeiska Gemenskapernas Kommission 2000). I detta uttalande är det överordnade syftet att uppnå jämförbarhet mellan företagens finansiella rapporter vilket ska bidra till att skydda investerare, ge stabilitet till marknaden och att få denna att växa, något som kräver allmänhetens förtroende.

Även den traditionella revisionen har liknande syfte, i FARs yrkesetiska regler uttrycks att revisionsbranschens uppgift är att "bidra till förtroendet för den ekonomiska information som lämnas av företag, organisationer och myndigheter. Sådant förtroende krävs dels för att företagen ska få det riskkapital som behövs, dels för att transaktioner skall kunna genomföras utan betungande särskilda kontrollåtgärder." (FAR 2003a, s 2)

Ovanstående diskussion visar att den tillsyn som EU kräver i och med IAS-förordningen, som ska bestå av övervakning av tillsynsorgan och lagstadgad revision, har liknande syfte och mål. Det har även i Sverige genom Panelens instiftande uppkommit en aktör vars arbete liknar det som ett tillsynsorgan ska få. Hur denna situation påverkar den finansiella rapporteringen och de som möts av denna ska diskuteras i denna uppsats.

1.2 Val av ämne

Vårt val av ämne har till stor del påverkats av ett antal aktuella händelser på redovisningsområdet den senaste tiden i kombination med ett personligt intresse av de områden vi studerat närmre under den senaste studietiden.

I medierna har förtroendet för redovisning och revision fokuserats starkt till följd av många av de skandaler som förekommit i näringslivet, exempelvis Enron, WorldCom och ABB. Revisionsbyrån Andersen fick läggas ned efter att det framkommit att deras revision uppvisade vissa tveksamheter. I kölvattnet av detta har frågeställningar om huruvida man kan lita på revision och redovisning uppkommit i samhället och är ett debatterat diskussionsämne.

1.3 Problemdiskussion

I och med att de noterade företagens redovisning ska kunna användas för att fatta ekonomiska beslut av användarna, främst placerarna på aktiemarknaden, är det viktigt att den är korrekt i betydelsen att den är upprättad i enlighet med gällande lag och god redovisningssed. För att vara användbar i ovan nämnda syfte är det till och med en förutsättning. Ett centralt syfte med revisionsprocessen är att skapa förtroende för att företagens finansiella rapporter är korrekta genom att ge ett utlåtande i revisionsberättelsen. Revisionen har traditionellt setts som en garanti

för att redovisningen är korrekt och att redovisningen ger en rättvisande bild av det företag redovisningen gäller (Moberg 2003, s 31). Förtroendet för att revisionen uppfyller denna funktion har försvagats av de senaste årens redovisningsskandaler. I detta sammanhang har Föreningen för utvecklande av god redovisningssed instiftat Panelen som har som syfte att upprätthålla allmänhetens förtroende för kapitalmarknaden. I och med att IFRS ska tillämpas i Sverige kan Panelens syfte även vara att föregripa den tillsyn som krävs. Denna uppfattning uttrycks i den pressrelease som släpptes vid instiftandet (Redovisningsrådet 2003b).

Som sagts ovan uppvisar Panelens arbete och den traditionella revisionen stora likheter i och med att syftet är att skydda investerarna (vi likställer investerarna med ägarna i vår fortsatta framställning) och upprätthålla förtroendet för kapitalmarknaden. Man kan argumentera för att Panelen är mer orienterad mot kapitalmarknaden, vilket skiljer sig från revisionen som har ett bredare intressentperspektiv och ska tillvarata många andra intressentgruppers intressen. Investerarskyddet är mera tydligt uttalat för Panelen, men även revision syftar till att ge investerare förtroende för kapitalmarknaderna (se t.ex. Europeiska unionens officiella tidning 2003). Det finns dock tydliga skillnader mellan revision och Panelens arbete, och en är i vilken situation granskningen sker, vid vilken tidpunkt. När Panelen granskar företagets årsredovisning har revisorn redan utfört sitt arbete. Ytterligare en skillnad är att revision är tvingande enligt lag, men det är ännu inte granskning av Panelen. Denna granskar heller inte endast företagets finansiella rapporter utan även de regler som ligger till grund för dessa, detta för att bidra till att lösa problem som har sitt ursprung i de noterade företagets finansiella rapporter och rapportera dessa till regelskapande organ (Redovisningsrådet 2003, 2 kap 2§).

Det är även ett faktum att EU ställer krav på både revision och övervakning av en tillsynsmyndighet. Panelen har inte status som myndighet och det är inte heller troligt att den kommer att få denna status. Dock kan Panelen bli det organ som utför den faktiska granskningen av de noterade företagets årsredovisning och andra finansiella rapporter genom delegering från statlig myndighet, FI eller Bokföringsnämnden (BFN). I och med detta uppkommer frågor om vilken påverkan Panelen redan nu har på företagets redovisning och hur de som möts av finansiella rapporter uppfattar denna nya ordning.

En fråga man kan ställa sig är om det verkligen behövs olika instanser som övervakar företagets redovisning, denna fråga är dock inte längre under diskussion. Det kommer att krävas ytterligare en granskning vid sidan av revision. Dock uppkommer frågan om hur förtroendet för redovisningen påverkas av att revisionsberättelsen i vissa fall är ren men Panelen kommer fram till att årsredovisningen inte upprättats i enlighet med lag och god redovisningssed. Frågan är om inte det faktum att det bevisligen förekommer tvivelaktigheter trots att revisionsberättelsen är ren kan minska förtroendet för redovisningen bland de olika intressenterna istället för att stärka det, och att Panelen genom detta till viss

del motverkar sitt eget syfte. Dock ska syftet att upprätthålla förtroendet för företagens redovisning ses i ljuset av de redovisningsskandaler som förekommit i näringslivet de senaste åren och som kunnat uppkomma utan att revisorerna upptäckt de oegentligheter som förekommit, eller i varje fall inte uppmärksammat utomstående från företaget på dessa. Förtroendet för revisionen och revisionsberättelsen har blivit naggat i kanten. Man kan även beakta det faktum att en ören revisionsberättelse är mycket sällsynt, i praktiken icke förekommande, vilket kan uppfattas som att det behövs ytterligare ett granskningsorgan utöver revisionen för att upprätthålla förtroendet för företagens redovisning.

Syftet med att instifta Panelen såväl som instiftandet kan ha betydelse för hur intressenterna kommer att se på dess arbete. Syftet kan även påverka intressenternas tolkning av att Panelen kritiserar av revisorerna godkända årsredovisningar. Är syftet att korrigera för det faktum att örena revisionsberättelser sällan förekommer blir troligen intressenternas tolkning av dess uttalanden annorlunda än om syftet är att bana väg för att skapa ett sådant övervakningsorgan som EU förordar i samband med övergången till IFRS-tillämpning. Ytterligare en fråga, som ännu inte är besvarad, är vilken tyngd Panelens uttalanden kommer att få, om den myndighet som utses att sköta övervakningen kommer att delegera den faktiska övervakningen till Panelen.

1.3.1 Problemformulering

Oberoende av svaren på ovanstående frågor kommer detta nya övervakningsorgan att få effekt på intressenternas syn på företagens redovisning (dels beroende på dess ställning gentemot revision, dels genom EU:s krav på övervakning). Kommer redovisningen att anses mindre pålitlig till följd av olikheter i de två granskningarna och ses som mer relativ och subjektiv än tidigare? Uppfattas de som två skilda enheter som båda behövs? Vilken påverkan på synen på redovisning får instiftandet av Panelen?

1.4 Syfte

Undersökningen syftar till att utreda den effekt införandet av en granskning, vid sidan av revisionen, av finansiella rapporter får på dels synen på redovisning och revision, dels den faktiska redovisningen. Uppsatsen syftar även till att diskutera möjligheten för Panelen att utföra den faktiska övervakningen av företagens finansiella rapporter.

1.5 Avgränsningar

I denna uppsats koncentrerar vi oss på företag noterade vid Stockholmsbörsen, de vars redovisning behandlats av Panelen. De finansiella rapporter vi tar upp är i

alla fall årsredovisningar, så när vi skriver om det som enligt IASB benämns finansiella rapporter (Redovisningsrådet 1995) och som enligt ÅRL benämns årsredovisning menar vi extern redovisning. Företag som verkar på den finansiella marknaden tas inte upp i denna uppsats. Detta beroende på att deras redovisning är ett specialområde som styrs av omfattande lagstiftning. Det är även så att inga finansiella företag fått kritik av Panelen som bygger på denna ytterligare lagstiftning, och de noterade företagen utgörs i huvudsak av icke-finansiella företag. Dock behandlas den övervakning som Stockholmsbörsen, ett finansiellt företag, har över de noterade företagen. Den tidsmässiga avgränsningen är till årsredovisningarna för 2002 eftersom det endast är granskningen av dessa års finansiella rapporter som publicerats. För att kunna se om några ändringar skett i årsredovisningarna för 2002 används även årsredovisningar för 2003.

1.6 Målgrupp

Uppsatsen riktar sig till de som läst grundläggande företagsekonomi och är intresserade av frågor som rör extern redovisning och tillsynen av denna.

1.7 Disposition

Vi har använt oss av en traditionell disposition för uppsatsen, främst för att det har passat underlaget men även för att vi anser att uppställningen gagnar läsningen eftersom läsaren med stor sannolikhet känner igen sig i denna. Den traditionella dispositionen innebär att det på detta inledande kapitel följer ett metodkapitel som sedan följs av två mera teoretiskt inriktade kapitel. Efter detta följer empiri-, analys- och slutsatskapitel. Samtliga kapitel presenteras mera utförligt nedan.

Kapitel 2 - Metod

I detta kapitel redogör vi för de metoder vi använt för att genomföra vår studie. Vi tar upp det övergripande metodvalet såväl som de praktiska val detta lett till i vår empiriinsamling. Vi tar även upp styrkor och svagheter med vårt metodval samt tillvägagångssätt för att upprätthålla en hög kvalitet på undersökningen.

Kapitel 3 - Nuvarande tillsyn

Här redogör vi för den tillsyn av noterade företags redovisning som finns i dagsläget. Denna redogörelse ligger till grund för den fortsatta framställningen. Kapitlet avslutas med en kortare sammanfattning.

Kapitel 4 - Framtida tillsyn

I detta avsnitt presenterar vi de krav och utvecklingstendenser som kommer att styra tillsynen i den närmsta framtiden. Kapitlet avslutas med en kortare sammanfattning.

Kapitel 5 - Empiri

Vi presenterar här resultatet av den enkätundersökning vi genomfört uppdelad på de fyra intressentgrupper vi identifierat.

Kapitel 6 - Analys

I detta kapitel analyserar vi empirin utifrån vårt syfte med undersökningen och med hjälp av de lagar och normer som genomgått i kapitlen 3 och 4, samt utifrån egna tankar och reflektioner.

Kapitel 7 - Slutsatser

Vi redogör här för de slutsatser vi dragit av studien samt ger förslag på aspekter som är intressanta för vidare forskning.

2 Metod

Detta kapitel beskriver den metod som använts vid arbetet med denna uppsats och tar upp styrkor och svagheter som är förknippade med denna.

2.1 Generell metodansats

Vi har valt en kvalitativ ansats för att uppfylla vårt forskningssyfte. Kvalitativ metod anses vara det mest ändamålsenliga för att skapa förståelse för ett problem och en bättre uppfattning om sammanhang i komplexa situationer (Holme, Solvang 1997, s 92).

Vi avsåg undersöka en ny mekanism för övervakning av finansiell rapportering som inte har någon tidigare motsvarighet i Sverige. Revisionen har hittills varit den enda övervakningsfunktionen för redovisning i Sverige. Problematiken som uppstår då flera övervakningsmekanismer övervakar samma typ av verksamhet, och kommer till delvis olika slutsatser, samt de konsekvenser detta får är således inte i stor utsträckning behandlade i tidigare undersökningar. Därför anser vi att vår studie har en explorativ karaktär, dvs. att vi ”kartlägger” tidigare utforskat område och ger underlag för ytterligare forskning samt preciserar problemställningar inom området (Lundahl, Skärvad 1992, s 79). Avsikten är således inte att skapa ny teori utan att skapa en bild av hur situationen ser ut i dagsläget. Kvalitativ metod anser vi passar denna typ av undersökning bäst eftersom dess karaktäristika avseende mer djuplodande analys motsvarar det vi vill åstadkomma med vår undersökning.

Vid denna typ av kvalitativa undersökningar anses det induktiva angreppssättet vara att föredra (Andersen 1998, s 18-19) vilket innebär att man utgår ifrån observationer i verkligheten och använder dessa för att generera teorier, i motsats till det deduktiva synsättet där man utgår från teorier som man sedan testat mot empiriska data (Eriksson, Wiedersheim-Paul 1997, s 202, 229). Det induktiva arbetssättet förknippas starkt med kvalitativa undersökningar; de två begreppen är till viss del sammanlänkade (Bryman 2002, s 249). Eftersom det forskningsområde vi inriktar oss på, Panelens effekt på redovisningen och redovisningens intressenter, är relativt utforskat är det induktiva angreppssättet det som främst kan användas då det inte är möjligt att utgå ifrån befintliga teorier. Ofta har dock forskningsundersökningar inslag av både deduktion och induktion (Holme, Solvang 1997, s 51). Detta är även fallet i vår undersökning då vi innan vi påbörjat vår empiriinsamling studerat litteratur som vi ansett vara kopplad till vårt intresseområde. Dels har litteraturstudierna fungerat som en referensram och givit oss kunskaper angående revision och övervakning av redovisning, dels har vi

även studerat mer normativa teorier om hur revision bör utföras och vilken roll övervakningsorgan bör ha samt hur dessa bör fungera. Denna del av informationsinsamlingen har till stor del varit inriktad på den utveckling på tillsynsområdet som IAS-förordningen innebär samt Panelens roll i denna framtida miljö.

Detta upplägg har således tydliga inslag av deduktion. De studerade teorierna avser dock inte förklara exakt den problematik vi undersökt, och vi anser därför att det fortfarande finns stora inslag av induktion i inriktningen på vår uppsats.

2.2 Konkret val av metod och insamling av data

Vårt val stod främst mellan att göra mer omfattande personliga intervjuer med varje enskild person och att skicka ut en enkät till alla våra respondenter. Personliga intervjuer hade varit att föredra eftersom det är det tillvägagångssätt som passar bäst med en utforskande, kvalitativ ansats. Men eftersom vi inte hade möjlighet att träffa varje respondent personligen stod vårt val mellan telefonintervjuer och att skicka frågorna i någon form via post. Då vi har ett stort antal personer att inhämta information från ansåg vi att det vore mest effektivt att ställa frågorna i en enkät. I och med detta fick vi en mer rimlig fördelning mellan att analysera och bearbeta data, och andra rent administrativa sysslor.

Vår datainsamling kan då möjligen anses vara mer kvantitativt inriktad. En sådan enkät kännetecknas av standardiserade frågor som skickas ut till ett stort antal respondenter och som sedan analyseras enligt statistiska metoder för att undersöka samband mellan olika på förhand angivna parametrar (Bryman 2002, s 145). Våra frågor karaktäriseras dock av stor öppenhet och möjlighet för respondenterna att fritt uttrycka sina åsikter. Vi skrev även i vår enkät att vi använder oss av öppna frågeställningar och att det förväntades av dem att de skrev motiveringar till sina svar, detta för att ytterligare uppmuntra dem till att göra fria associationer. Det faktum att det är skilda grupper som svarat på frågorna gör också att deras perspektiv styr de svar som lämnas. De intressentgrupper vi identifierat är företag, analytiker, investerare samt revisorer, dessa behandlas i avsnitt 2.4. Vår inställning var att en revisor som deltar i vår enkät ger en annan sorts svar än en analytiker, som har andra huvudintressen avseende företagets redovisning. I och med att vi avsiktligt gjorde frågorna öppna och möjliga att tolka torde åsiktsskillnader i svaren från respondenterna från olika intressentgrupper framhävas på ett tydligare sätt än om frågorna hade varit kortfattade, typ ja/nej-frågor.

Andersen (1998, s 164) sammanfattar fördelarna med standardiserade enkäter med att de kostar mindre, är lättare att administrera och ger respondenterna god tid att besvara frågorna på. Fördelar han anger med att istället genomföra undersökningen genom att intervjua respondenterna är bland annat att man får mer valida svar, större möjlighet att bedöma bristande svarsförmåga samt större

möjlighet att ställa omfattande frågor. Vi har i vårt upplägg i görligaste mån försökt kombinera ovan angivna fördelar för att få ut det bästa av de två angreppssätten. Vi har bl.a. åstadkommit detta genom att lägga ner stor möda på utformningen av frågorna, och vi har omarbetat dem ett stort antal gånger där arbetsgången har varit att vi har arbetat fram frågor, som vår handledare genomgått utefter uppsatsens syfte och kommit med kommentarer till. Därefter har vi omarbetat frågorna efter denna kritik vilket har lett till omformulering av många frågor, borttagning av vissa och tillägg av mer relevanta frågor. Denna process upprepade vi ett stort antal gånger tills vi upplevde att frågorna både tillfredsställde kraven på att vara öppna och utredande samt kravet på att både vara konkreta nog för att vara förståeliga och kunna ge något så när jämförbara svar.

Det skulle dock visa sig att många av de personer vi önskade ha med i undersökningen som respondenter inte ville ställa upp på att svara på en enkät utan ville istället bli intervjuade via telefon. Då vi ansåg att informationsvärdet av vad dessa respondenter skulle ha att säga översteg nackdelen med att inte kunna ha en helt homogen empiriinsamling beslöt vi oss för att acceptera deras begäran om att istället få bli intervjuade på telefon och ta med dem i undersökningen.

Vårt mål vid dessa telefonintervjuer var att uppnå så stor överensstämmelse som möjligt med andra respondenters situation. Dessa intervjuer gick till så att respondenten ringdes upp på en på förhand bestämd tid. Genom att vi använde en högtalartelefon kunde en av oss prata med respondenten medan de två andra antecknade vad respondenten svarade på frågorna som intervjuaren ställde. Efter intervjun satte vi oss ned tillsammans och jämförde våra anteckningar så att vi uppfattat respondenten på samma sätt, varpå vi skrev in den i enkätdokumentet. Genom att vi genomförde intervjuerna på detta sätt anser vi att ett stort mått av överensstämmelse med enkätsituationen och därmed en homogenitet i metoden uppnåtts.

I korta drag skickade vi ett standardiserat förfrågningsbrev till alla respondenter vi identifierat (Bilaga 1). Vi skickade detta brev till de sju företag som blivit kritiserade av Panelen, de 69 analytiker vi kunnat identifiera som analyserar något eller några av dessa företag, de tio revisorer som reviderar dessa, Aktiespararna och Stockholmsbörsen.

Företagen hittade vi i Panelens rapport för 2003 om granskningen av 2002 års årsredovisningar. Vi utgick från dessa företags hemsidor där vi fann uppställningar över de analytiker som följer respektive företag. För de företag som inte hade en sådan uppställning frågade vi informationsavdelningen om de hade en lista över de analytiker som följer dem, något som inget av dessa företag hade. De hänvisade oss till de stora fondförvaltarna. Då vi redan hade fått kontakt med analytiker som speciellt bevakar de företag som blivit kritiserade av Panelen, ansåg vi inte att detta var värt mödan. De flesta stora förvaltarfirmorna fanns dessutom redan med i vår lista. Även revisorerna som reviderat de kritiserade

företagen hittade vi på företagens hemsidor, då i deras årsredovisningar. Vad gäller Aktiespararna och Stockholmsbörsen skickade vi förfrågan om deltagande i undersökningen till den ”kontakt-mail” som fanns angiven på deras respektive hemsidor. I Aktiespararnas fall blev vi hänvisade till Gunnar Ek, Aktiespararnas tidigare talesman, som numera arbetar med bolagsbevakning på Aktiespararna.

När vi fick in ett bifall till vår förfrågan om att delta i vår undersökning skickade vi enkäten tillsammans med ett introduktionsbrev (Bilaga 2). I vissa fall ville, som vi beskrivit ovan, respondenten hellre bli intervjuad via telefon. Några av dem vi skickat förfrågan till avböjde att vara med i vår undersökning. Till de personer som inte svarat på vår förfrågan skickades en påminnelse efter två veckor. De som inte svarat på enkäten efter påminnelsen fick en andra påminnelse efter ytterligare två veckor. Dessa påminnelser ledde inte till att några ytterligare svar inkom.

2.3 Litteraturinsamling

Vid insamlingen av litteratur med teorier och bakgrundsfakta använde vi oss av bibliotekets databaser där vi sökte efter verk innehållande ord såsom revision, finansiell reglering, övervakningspanelen och ÅRL. Vi sökte även i facktidskrifter som Balans och Accounting Horizons. Vidare letade vi på Redovisningsrådets (RR), Stockholmsbörsens och FARs hemsidor där vi fann information om aktuellt regelverk inom området samt hänvisningar till andra intressanta källor och litteratur. Särskilt informativ var här Stockholmsbörsens contact center som bistod med ett antal skrifter om regelverk och även Panelens och andras granskningar av de noterade företagens årsredovisningar.

2.4 Urval av respondenter

Vi har utgått från den kritik som publicerats på RR:s hemsida² när vi gjort vårt urval av respondenter. I första hand har vi velat använda de *företag* som kritiserats som respondenter. De kritiserade företagen torde kunna ge en inblick i hur de reagerat på Panelens kritik och därmed vilket konkret genomslag kritiken fått. Vårt syfte att fastställa eventuella effekter av Panelens kritik på den faktiska redovisningen bör därmed kunna utredas. Vi är dock även intresserade av att undersöka dessa företags syn på Panelens påverkan och effekt i allmänhet på redovisningen. Utifrån de kritiserade företagen har vi identifierat de *analytiker* som har som ansvar att analysera dessa företag. Aktieanalytiker har fått i uppgift av sina uppdragsgivare att värdera företag bland annat utifrån redovisningsinformation och får anses vara en av de grupper som är intresserade av att denna information är tillförlitlig och korrekt. Vår ambition att klargöra hur synen på företagens redovisning påverkats av Panelens arbete bör därmed uppfyllas i och med att analytiker får ses som en betydande del av den

---

² www.redovisningsradet.se under rubriken Övervakningspanelen

intressegrupp som redovisningen riktar sig till. Analytiker har även den fördelen att det i många fall går att enkelt avgöra vilka analytiker som analyserar just de företag vi studerar. Det har varit viktigt att komma i kontakt med analytiker som analyserar företag som blivit kritiserade av Panelen eftersom dessa kan antas ha kommit i kontakt med Panelens utlåtanden.

Att vi utgått från de kritiserade företagen i vårt urval har ett flertal anledningar. En är att de respondenter som genom att de kommit i kontakt med Panelens kritik av de kritiserade företagen torde vara mer insatta i Panelens arbete och därför ha mer att säga om detta. Dessa respondenter kommer i någon form i sitt arbete i kontakt med den kritiserade redovisningen och har därför mer sannolikt någon form av reaktion på Panelens arbete till skillnad från andra aktörer. Man skulle kunna invända att vår empiri blir snedvriden och ger en skev bild av hur synen på redovisningen påverkats av Panelens arbete eftersom vi inte utgått från ett tvärsnitt av börsföretagen. Vi anser dock att vårt urval ger mer information om hur reaktionen faktiskt blir då två skilda granskningsslutsatser om en redovisningslösning förekommer än om vi undersökt ett tvärsnitt av börsföretagen. Ett urval baserat på någon sorts tvärsnitt av börsbolagen anser vi hade gett mycket information med låg validitet. Det förhållandet att Panelens arbete nyligen påbörjats innebär troligen att kunskapen om dess arbete i dagsläget är lägre än vad det kommer att vara inom en inte allt för avlägsen framtid då ett tvärsnittsurval från börsföretagen kommer att ge mera relevanta svar. I nuläget anser vi att vårt urval är det som har möjlighet att komma åt mest intressanta och relevanta svar.

En annan betydelsefull intressentgrupp för företagens redovisning är investerare. En representant för investerare på den svenska marknaden är *Sveriges Aktiesparares Riksförbund*. Detta förbund är en aktiv intressent på marknaden som ofta förekommer i media. Deras åsikt får i den offentliga debatten ofta representera ägarnas åsikt. I och med detta har det för oss varit en framkomlig väg att intervjua en representant för detta förbund för att få svar på hur gruppen investerare ställer sig till de frågor vi ställt. Vi är medvetna om att det finns begränsningar i detta förfarande då det finns många och stora intressen som inte representeras av Aktiespararna på de svenska marknaderna, de är en representant för den aktiesparande allmänheten. Men vi anser att Aktiespararnas kunskap om och inflytande på marknaden gör dem till den för oss mest lämpade, och lättast åtkomliga representanten för investerargruppen.

Vidare har vi inhämtat svar från *revisorer* för att få en inblick i hur denna grupp syn på redovisning och revision påverkats av Panelens arbete, och hur detta har påverkat deras praktiska arbete. Revisorerna har ofta ett stort praktiskt inflytande på redovisningen genom att de kommer med anmärkningar och kommentarer på sina uppdragsgivares redovisning och ger dem möjlighet att rätta till dessa tillkortakommanden. Hur revisorerna reagerar på Panelens kritik kan därför få en praktisk påverkan på den faktiska redovisningen om de ändrar sitt arbetssätt eller ändrar uppfattning till följd av Panelens arbete. Vi har tidigare i uppsatsen

argumenterat för att revisorerna står som garant för en tillförlitlig redovisning, och deras reaktion på Panelens arbete kan även tänkas få en effekt på *synen* på redovisningen, givet att redovisningens intressenter faktiskt ser revisorerna som denna garant.

Eftersom *Stockholmsbörsen* är en viktig del i hur tillsyn bedrivs på den svenska marknaden skickade vi även en förfrågan till dem om deltagande i vår undersökning. De svarade att de stod bakom Panelens övervakning och avböjde därför att medverka i vår undersökning.

Vi vill betona att vi inte vill peka ut de utvalda företagen på något sätt för att de skulle prestera bristfällig redovisning, det är istället så att dessa företag är de enda vi har kunnat identifiera som har haft någon diskussion med Panelen om hur en specifik redovisningsregel ska tolkas. Panelen har haft diskussioner med flera företag än de som presenteras här, men har endast presenterat offentlig kritik mot de företag som de efter en diskussion med fortfarande anser sig ha en skild uppfattning med. Panelens diskussioner med företagen har vi inte tillgång till och de är därför inte tillgängliga för denna undersökning.

2.5 Kvalitet, i form av reliabilitet och validitet

I metodlitteraturen framhävs begreppen reliabilitet och validitet som viktiga för att säkerställa att undersökningen håller en acceptabel kvalitet och har förutsättningar att leda till teoretiskt gångbara slutsatser. Genom att vi arbetat efter dessa begrepp anser vi att vi uppnått en acceptabel kvalitet på uppsatsen.

2.5.1 Validitet

Validitet är ett centralt begrepp i arbetet att uppnå gångbara resultat från sitt forskningsarbete. Betydelsen av begreppet är att den information man får av undersökningen ska vara giltig och att man mäter det man avser att mäta. Validitet anses vara en stark sida inom den kvalitativa forskningen (Holme, Solvang 1998, s 94).

Begreppet kan sammanfattas som frånvaron av *systematiska* mätfel (Lundahl, Skärvad 1999, s 150). En del i begreppet är graden av överensstämmelse mellan det man avser att mäta i en undersökning och det undersökningen utifrån sin uppbyggnad kommer att mäta. I detta ligger att man har en god överensstämmelse mellan de teoretiskt fastställda begrepp man använder och hur man operationaliserat dessa.

Vi har i vår undersökning haft ambitionen att utreda Panelens effekt på redovisningens intressenter i olika avseenden, där grundförutsättningen har varit ett kapitalmarknadsperspektiv. För att få en valid bild av denna effekt är det

viktigt att identifiera redovisningens intressenter på ett heltäckande sätt, med finansmarknadsperspektivet i åtanke, för att uppnå en hög inre validitet. Innan vi inledde undersökningen utförde vi därför detta identifieringsarbete där grunden har legat i grundläggande teorier om redovisningens intressenter. I vår litteraturinläsning har vi kommit fram till vilka huvudsakliga intressenter redovisning och revision anses ha. Detta har vi till viss del kompletterat med den detaljkunskap vi har införskaffat oss om redovisningens miljö i vår utbildning. Vi har sedan även rådfrågat kunniga personer på institutionen om lämpliga intressenter att intervjua, bland annat vår handledare.

För att uppnå en hög validitet på frågorna ägnade vi betydande tid till att utarbeta de frågor som skulle ingå i enkäten. Hur vi gick tillväga finns beskrivet ovan i kapitlet.

2.5.2 Reliabilitet

Reliabilitet har att göra med om resultatet av undersökningen blir detsamma om man genomför undersökningen på nytt eller om den påverkats av slumpmässiga fel eller tillfälligheter (Bryman 2002, s 43). Man kan således sammanfatta reliabilitetskonceptet som förekomsten eller avsaknaden av *slumpmässiga* fel. Ofta säger man att begreppet reliabilitet har störst betydelse i kvantitativa undersökningar, eftersom man i sådana undersökningar ofta fäster vikt vid saker som representativitet och samband, och därför är primärt fokuserad på att hitta stabila mått (ibid.). Vi anser det dock viktigt att man även genomför kvalitativa undersökningar på ett stringent sätt och exempelvis är noggrann med att de åsikter som respondenterna ger uttryck för är det som framkommer i forskningsrapporten.

Vi har vidtagit ett antal åtgärder för att uppnå hög reliabilitet. Vid telefonintervjuerna har vi alltid varit minst en person, oftast två, som sitter bredvid intervjuaren och antecknat svaren eftersom vi anser att det hade blivit svårt för intervjuaren att föra anteckningar på ett korrekt sätt samtidigt som han ska koncentrera sig på att intervjua respondenten. Det förfarande vi har använt oss av i samband med dessa telefonintervjuer att vi jämfört våra tolkningar av respondentens svar samt att vi oftast försäkrat oss om möjligheten att få återkomma till respondenten vid oklarheter i tolkningen av deras svar anser vi har borgat för att förekomsten av slumpmässiga fel vid tolkningen av svaren minimerats. Dessutom har vi låtit respondenterna ta del av våra inskrivna svar och ändra om de anser att deras åsikter inte framkommit på rätt sätt.

2.6 Källkritik

Det är viktigt att man som forskare gör en granskning av de källor man använder för att säkerställa att man är medveten om de tendenser som finns i materialet så att objektiviteten kan upprätthållas (Holme, Solvang 1997, s 130).

Vi har försökt ha en kritisk inställning då vid vårt informationssökande. En del av materialet är skrivet av personer med bakgrund i redovisningsområdet och kan därför möjligen vara vinklat på ett visst sätt. Exempelvis har vi utgått från artiklar från facktidskriften Balans vid vår informationsinsamling. Dessa artiklar kan ha ett visst debattsyfte i många fall och är ibland vinklade för att argumentera för detta syfte. Vidare har vi hämtat information från Stockholmsbörsen avseende dess regelverk, noteringsavtal och annat, men även undersökningar gjorda av exempelvis RR eller något annat organ som Stockholmsbörsen tillhandahåller. Författarna till dessa rapporter kan ha gjort dem på beställning av Stockholmsbörsen och därför anses vara till viss del beroende av Stockholmsbörsen. Genom att vi har varit medvetna om dessa begränsningar och att vi haft ett kritiskt förhållningssätt anser vi att vi i möjligaste mån kunnat upprätthålla vår objektivitet vid litteraturinsamlingen.

2.7 Metodkritik

Mot det upplägg vi hade – att kombinera enkätformen med en kvalitativ forskningsansats i vår empiriinsamling – kan man invända att man riskerar att varken uppnå de traditionella fördelarna med det kvantitativa arbetssättet som vi vill uppnå, t.ex. att få ner kostnaden per respondent och andelen administration av det totala arbetet, eller fördelarna med det kvalitativa arbetssättet – att få en mer djupgående analys av forskningsområdet. Vi anser dock att våra ansträngningar att anpassa frågorna till vår forskningssituation har gjort att vi utnyttjat fördelarna med de två ansatserna på bästa möjliga sätt.

Vi är medvetna om att svagheter kan finnas i vårt tillvägagångssätt att samla in information till vår uppsats. Begränsningar som kan finnas vid telefonintervjuerna är bl.a. att intervjun i regel inte får ta för lång tid, och det kan vara svårt att fånga och bibehålla respondentens intresse då han eller hon och vi inte ser varandra. Respondenten kan även vara lokaliserad i en för honom/henne störande och stressande miljö exv. kontorslandskap. Telefonintervjuer kan även leda till snabba och inte alltid genomtänkta svar (Dahmström 2000). För att motverka det har vi skickat ut frågorna till respondenterna i förväg vilket hjälper dem att få en uppfattning om ämnen som kommer beröras. Vi är medvetna om att frågor angående utförande av revision och den kritik som riktats mot revisionen kan medföra att respondenter känt sig utpekade och ifrågasatta. Det kan även finnas en risk för att respondenten har blivit påverkad av ”intervjuareffekten” och svarat vad han/hon uppfattat som det korrekta svaret för att tillfredsställa oss. I det initiala skedet av vår uppsats då vi letat respondenter har vi haft ett stort bortfall. För att begränsa bortfallet har vi både ringt och e-postat de respondenter vi urskiljt.

2.8 Bortfall

Vår ambition har varit att utföra en totalundersökning av de intressenter som vi kunnat säkerställa haft kontakt med Panelens arbete. Denna undersökning har utgått från de företag som kritiserats av Panelen. Av de tio revisorer som kontaktats svarade till slut tre stycken på vår enkät. Av sju kontaktade företag ställde även här tre upp på enkäten. I gruppen investerare kontaktades enbart Aktieägarnas riksförbund, vilka valde att medverka i undersökningen.

Analytikerna var dock svårare att få att medverka, enbart tre av 69 kontaktade analytiker ställde upp. Analytikerna var de som i störst utsträckning hänvisade till stor arbetsbörda och att de redan fått en stor mängd enkäter skickade till sig som anledning till att de avböjde att ställa upp. I analytikergruppen svarade många att de helt enkelt inte hade kommit i kontakt med eller ens hört talas om Panelens arbete och därför inte hade något att tillföra.

Sammanlagt hade vi hoppats på en större svarsfrekvens på vår enkät. Troligen har Panelens arbete inte hunnit nå ut till merparten av redovisningens intressenter, något vi även fått indikationer på av de respondenter som förklarat sig ovilliga att ställa upp i undersökningen. Bortfallet ger mindre tyngd åt de slutsatser vi dragit och det hade naturligtvis varit önskvärt att majoriteten av de tillfrågade intressenterna kunnat utfrågas. En stor del av vårt syfte är att ta reda på hur Panelens arbete påverkat redovisningens intressenters åsikter och reaktioner, och det enda sättet att få reda på detta är genom att fråga dem personligen. Av denna anledning är det ett bakslag att vi inte lyckats få kontakt med de aktuella intressenterna. Hade vår undersökning varit inriktad på att göra statistiskt säkerställda påståenden hade det stora bortfallet som vi haft varit oacceptabelt. Men eftersom vårt syfte är att urskilja potentiella effekter anser vi att vårt underlag ändå kan ge en bild av vilka effekter Panelens arbete haft på individer som använder redovisning för att uppnå olika behov. Vår undersökning har klart visat att många av respondenterna delvis har reviderat sin uppfattning om redovisning och revision vilket var vårt huvudsyfte. Man kan här invända att just de respondenter som svarat på vår undersökning i större utsträckning kommit i kontakt med Panelens arbete, och därför har fler åsikter i ämnet. Vi anser dock inte detta nödvändigtvis vara något problem då vårt syfte är inriktat på att undersöka huruvida intressenter som upplevt att av revisionen redan godkänd redovisning kritiserats av ett annat organ. Att då intervjua en mängd personer som inte kommit i kontakt med Panelens arbete kan för oss te sig mindre fruktbart. Vi har som sagt inte som syfte att fastställa samtliga intressenters inställning till redovisning utan enbart om några effekter kan uppstå av Panelens arbete och i så fall hur dessa effekter kan se ut. Det är dock tänkbart, och även troligt, inte minst för att fler företag kommer att bli kritiserade av Panelen, att fler intressenter av redovisning kommer att komma i kontakt med Panelens arbete i framtiden när dess arbete etablerats, och man kan då utifrån vår undersökning få en fingervisning om hur intressenternas reaktioner kommer att bli.

Det är upp till framtida forskning att säkerställa mer exakt hur dessa effekter fördelar sig på olika intressentgrupper, hur stor effekt som uppstått på vissa andelar av dessa grupper o.s.v. Vår rapport kan fungera som hjälpmedel för utformning av inriktningen på sådana rapporter.

3 Nuvarande tillsyn

Den övervakning som sker av noterade företags redovisning i Sverige presenteras i detta kapitel. Detta för att skapa en utgångspunkt för den nya övervakning i och med Panelen som uppsatsen behandlar. För att kunna föra en diskussion om effekter av Panelens arbete är det nödvändigt att kunna positionera detta gentemot befintliga lagar och normer. Det är även nödvändigt att ha dessa verktyg för att kunna särskilja nytillkomna effekter av Panelens arbete ifrån de tankegångar och förväntningar på tillsyn som redan finns som resultat av sedan tidigare befintliga normer och lagar. Presentationen utgår från de avgränsningar som gjorts ovan varför den behandlar i Sverige på Stockholmsbörsen noterade företag i formen av aktiebolag som inte bedriver finansiell verksamhet. Som introduktion presenteras begreppen god redovisningssed och rättvisande bild.

3.1 God redovisningssed

”Årsredovisningen skall upprättas på ett överskådligt sätt och i enlighet med god redovisningssed” (ÅRL 2 kap 2§)

Lagstiftningen i Sverige hänvisar till god redovisningssed och i förarbetena definieras det som praxis och rekommendationer från normgivande organ (Regeringens proposition 1995/96:10 del II, s 10). Med praxis avses en kvalitativt representativ krets av bokföringsskyldiga. Praxis kan dock aldrig gå före uttrycklig lagregel med en så kallad ”override” regel (Regeringens proposition 1995/96:10 del II, s 8). Vid fall då avsteg från råd och rekommendationer sker måste upplysningar lämnas i not där skälen tydligt motiveras och framgår. Vad god redovisningssed är utvecklas ständigt och de svenska organ som arbetar med dessa frågor är BFN, FI och RR. RR arbetar främst mot noterade bolags redovisning eller företag som har stort allmänt intresse (Svensson, Edenhammar 2000, s 38). Dessa organ har fått ett stort inflytande över hur tolkningen av god redovisningssed i lagstiftningen ska göras (Regeringens proposition 1995/96:10 del II, s 7). God redovisningssed fyller ut det tomrum som ramlagen ÅRL avsiktligt skapat. Begreppet god redovisningssed är inte statiskt utan utvecklas och anpassas efter omvärldens förändringar då redovisningen har blivit alltmer internationaliserad. Anpassningen har i stor utsträckning tidigare skett med att IASB utvecklade rekommendationer som sedan RR har anpassat till Sverige. Genom detta förfarande har redovisningsnormerna snabbare kunnat anpassas till verkligheten än genom den annars många gånger långsamma och omständiga lagstiftningsprocessen (Svensson, Edenhammar 2000, s 23). Det är även av yttersta vikt att redovisningen ger möjlighet till jämförbarhet. Det ska vara möjligt att studera företagets utveckling över flera år men även att jämföra med andra

företag. Ett sätt att uppfylla kravet är att lämna information i not vid byte av redovisningsprincip.

3.2 Rättvisande bild

Begreppet rättvisande bild härstammar från den brittiska redovisningens ”*true and fair view*”. I och med implementeringen av EU:s fjärde bolagsdirektiv i ÅRL 2 kap 3§ blev det även en svensk rättslig standard. Avsikten med införandet av rättvisande bild är att harmonisera de olika ländernas redovisning inom EU. Innebörden av rättvisande bild är att fokus ligger på det enskilda redovisningsfallet (Svensson, Edenhammar 2000, s 73). Avsikten är att korrigera de fall då missvisande redovisning uppkommit till följd av alltför formella redovisningsregler. Komplikationer kan dock uppstå då innebörden av rättvisande bild ibland kan stå i strid med axiom som försiktighetsprincipen (Nilsson 1999, s 39).

3.3 Tillsyn i Sverige

Svensk lagstiftning på redovisningsområdet består i huvudsak av ÅRL vilken har karaktären av ramlag, vars innebörd preciseras av rekommendationer som utges av RR och BFN. Denna normering har som mål att årsredovisningen ska ge en rättvisande bild av företagets ställning och resultat (ÅRL 2 kap. 3§) och att den information som lämnas ska kunna användas som beslutsunderlag för finansiella beslut (se t.ex. FAR 2003b). För att uppnå detta krävs tillsyn och övervakning av de finansiella rapporter som publiceras.

Denna tillsyn och övervakning är beroende av den grad av självreglering som finns på det finansiella området i Sverige. I *Framtida Finansiell Tillsyn* (SOU 2003a) presenteras två tolkningar av begreppet självreglering, i dess vidaste mening beskrivs självreglering som en på alla samhällsområden gemensam värdegrund på vilken all fungerande lagstiftning och regelgivning måste vila, mera specifikt beskrivs självreglering som en blandning av explicita uppföranderegler och till dessa specificerade sanktioner tillsammans med informellt framväxta normer och informella påtryckningar. Detta innebär att det är privata organ som utformar och beslutar om uppföranderegler, övervakar deras efterlevnad och förutsätts ingripa om efterlevnaden brister. På det finansiella området i Sverige finns det flera sådana organisationer, av dem som påverkar de företag denna uppsats behandlar är de viktigaste Föreningen för utvecklande av god redovisningssed och marknadsplatsen, i detta fall Stockholmsbörsen. Ytterligare organ som är viktiga men som inte behandlas mera utförligt i denna uppsats är t.ex. Näringslivets Börskommitté, Aktiemarknadsnämnden, FAR och VPC. Dessa organ är inte på samma vis involverade i företagens finansiella rapporter utan fokuserar annan informationsgivning och t.ex. etiska frågor. Som exempel kan nämnas att vissa av Näringslivets Börskommittés rekommendationer

är inskrivna i noteringsavtalet med Stockholmsbörsen varför de noterade företagen är tvungna att följa dessa. Rekommendationerna är till stor del inriktade på att föreskriva vilken information som ska lämnas av företaget i vissa situationer (för att se vilka dessa rekommendationer är se Stockholmsbörsen 2003a).

Trenden är dock att mer och mer normgivning och sanktionering faller under en myndighets kontroll (SOU 2003a, s 59). Detta gäller i hög grad företagens finansiella rapportering. Ett tecken på detta är den normering och övervakning av denna som kommer att krävas enligt EU genom IAS-förordningen, mera om vad denna innebär för övervakning i kapitel 4.

Nedan tas de viktigare aktörerna för övervakning av svenska noterade företag upp i egna avsnitt. De som tas upp är **revisorer**, **Stockholmsbörsen** och **Panelen**. Övervakning och tillsyn genom revision är ett lagkrav för företag som är aktiebolag genom ABL 10 kap. 1§. Ytterligare övervakning styrs av om aktiebolagen är noterade eller inte; är de noterade sker övervakning av marknadsplatsen, i detta fall Stockholmsbörsen. Övervakning av de noterade företagen sker även sedan 2003, av årsredovisningarna för 2002, av Panelen vilken har ett uttalat aktiemarknadsfokus. Intressant att beakta är att både revisorerna och Stockholmsbörsen övervakas av myndigheter, Revisorsnämnden (RN) och FI. Den tredje övervakningsfunktionen som tas upp, Panelen, kan i framtiden komma att lyda under FI och detta kan ses som tecken på trenden mot starkare offentlig inblandning på det finansiella området, vilket sades ovan. Organ som är en del i självregleringen har tidigare växt fram för att hindra, eller undvika lagstiftning och offentlig inblandning (se t.ex. stycket om Aktiemarknadsnämnden i SOU 2003a, s 64).

3.4 Revision

Revisionens uppgift framgår av ABL 10 kap 3§ som säger att revisorn ska granska bolagets årsredovisning och bokföring samt styrelsens och VD:s förvaltning och att granskningen ska utföras i enlighet med god revisionssed. Lagen har alltså undvikit att ställa upp specifika krav på vad revisionen ska åstadkomma och hänvisar istället till god revisionssed, som det är tänkt att revisorsorganisationerna ska definiera och utveckla (Moberg 2003, s 108). Detta arbete har mestadels FAR tagit på sig och de har utarbetat Revisionsprocessen (FAR 2002) vilken innefattar riktlinjer för hur planering av revision ska göras. Revisionsprocessen har varit standard mellan 1991 och 2003 och utvecklades ständigt då den hade karaktären av ett ramverk (Hjalmarsson m.fl. 2002). Denna rekommendation var gällande vid tidpunkterna då de studerade årsredovisningarna presenterades och vi utgår därför från den i detta kapitel.

3.4.1 Revisionens huvudpunkter

Revisionen anses enligt FAR bestå av (FAR 2002, avsnitt 2)

- Planering
- Granskning/Genomförande
- Rapportering
- Dokumentation

För att revisionsarbetet ska utmynna i en revisionsberättelse av god kvalitet är det nödvändigt att revisorn planerar arbetet på ett bra sätt. Revisorn ska här även införskaffa sig information om företaget för att han ska ha möjlighet att bestämma inriktning på granskningen och hur omfattande uppdraget kommer att bli. Han kan även göra en preliminär bedömning av var eventuella fel och brister mest sannolikt kan förekomma samt hur väsentliga dessa kan tänkas vara. (FAR 2002, s 1125)

Väsentlighet och risk är två huvudbegrepp i revisionsarbetet. Dessa begrepp ska vara vägledande då revisorn bestämmer inriktning och omfattning av revisionen.

3.4.1.1 Väsentlighet

I Revisionsprocessen ges följande definition av väsentlighet:

Fel i årsredovisningen kan betecknas som väsentliga om de är av sådan omfattning eller art att de, om de varit kända för en omdömesgill intressent/bedömare, hade påverkat dennes ställningstagande. (FAR 2002, s 1126)

Ett fel kan vara såväl avsiktligt som oavsiktligt. Ett avsiktligt fel har man sannolikt försökt dölja varför det kommer att vara svårare att upptäcka. I ett enskilt fall ska vad som är väsentligt baseras på revisorns yrkeserfarenhet. Han kan exempelvis sätta en beloppsgräns för om en summa ska anses vara väsentlig eller ej vilket redan bör göras i planeringsstadiet. Man ska således inte se revisionen som en garanti för att redovisningen är ”kliniskt ren” från felaktigheter utan enbart att den blivit granskad enligt god revisionsledning så att revisorerna inte upptäckt väsentliga avvikelser från lag eller god redovisningsledning.

3.4.1.2 Risk

Revisionsprocessen poängterar tre sorters risker som kan förekomma vid revision. Det finns alltid en *inneboende risk* vid värdering när tillgångar och skulder är av hög komplexitet. Komplexiteten påverkas i stor utsträckning av om tillgången eller skulden har en inneboende prisfluktuation beroende på efterfrågan eller snabbt föränderlig teknologi. *Kontrollrisk* uppstår när företagets egna internredovisningssystem är otillräckligt. Att helt undvika fel inom företagets

internredovisningssystem är omöjligt, men den interna kompetensen hos företaget ökar tillförlitligheten avsevärt. Tredje och sista typen är *upptäcktsrisk*, där revisionsåtgärderna inte upptäcker fel. Både inneboende risk och kontrollrisk är fel som existerar oavsett revisionen. Det är därför viktigt att revisorn vidtar åtgärder för att minimera dessa risker och gör en noga granskning av företaget inför planeringen av revisionsarbetet. (FAR 2002, sid. 1126)

3.4.1.3 Genomförande/Granskning

Syftena med granskningen av årsredovisningen är enligt revisionsprocessen att granska:

- om den information som lämnats i årsredovisningen är rättvisande
- om företaget i årsredovisningen fullgjort sin rapporteringsskyldighet enligt lag och bolagsordning
- om utformningen av informationen i årsredovisningen överensstämmer med god redovisningssed (FAR 2002, s 1134)

För att utföra dessa moment bör revisorn använda sig av tre olika typer av granskning i lagom avvägd mängd; 1) Granskning av intern kontroll som syftar till att revisorn ska kontrollera om företagets interna kontrollsystem fungerar, exempelvis genom att kontrollera rapporter och listor som visar huruvida olika moment utförts. 2) substansgranskning som innebär att revisorn ska granska olika resultat- och balansposter i dels den löpande bokföringen, dels i bokslut. Urval av dessa poster kan göras antingen subjektivt eller med statistiska metoder.

3) Analytisk granskning som kan användas som komplement till substansgranskning och kan bidra till att minska omfattningen av substansgranskningen. Revisorn kan här använda sin kunskap om företaget för att kontrollera om årsredovisningen i sin helhet stämmer överens med denna kunskap samt med granskningen av de olika delområdena. Möjligheten till en sådan granskning ökar naturligtvis ju djupare revisorns kunskap om företaget är.

3.4.1.4 Rapportering

Revisionsarbetet ska utmynna i att revisorn lämnar en revisionsberättelse där han ska ange eventuella väsentliga avvikelser från lag eller god redovisningssed. Då några väsentliga fel ej upptäckts ska han avge en s.k. ren revisionsberättelse.

3.4.1.5 Dokumentation

Revisorn ska dokumentera sitt arbete så att han själv kan använda det vid slutgiltig bedömning av granskningen och vid rapporteringen. Dokumentationen

har dock även som syfte att tillsynsmyndighet, domstol och medrevisor ska kunna bedöma revisorns arbete.

3.4.2 Revisorns förhållande till företaget

Ett noterat aktiebolag berörs ofta av många olika intressenter. En viktig intressent i ett aktiebolag är aktieägarna. Aktieägarna är inte personligen ansvariga för företagets åtaganden utan riskerar enbart investerat kapital. Eftersom ägandet är spritt på flera intressenter med olika stor möjlighet att påverka företaget utses en styrelse och VD för att förvalta och sköta driften av företaget.

I regel kan alla som är aktieägare medverka vid bolagsstämman. Det är vid bolagsstämman som revisionsberättelsen ska presenteras. Val av revisorer ska också ske vid detta tillfälle enligt 10 kap. 8§ ABL. Valet av revisor sker således principiellt sätt av aktieägarna på bolagsstämman vilket ska garantera att revisorn är oberoende av företaget han ska granska. Hade man gett företaget, exempelvis styrelsen, möjlighet att utse revisor kunde hans objektivitet kunnat ifrågasättas eftersom han då blivit beroende av att bli omvald av styrelsen och därmed eventuellt känt sig pressad att släppa igenom fel i granskningen i rädsla att inte bli omvald. Kortfattat säger man ofta att grunden för att redovisningens intressenter ska kunna lita på revisionen är att man kan lita på att den utförts objektivt och oberoende av företaget.

Aktieägarnas lagfästa rätt att utse revisor anses stå som en garant för revisorns oberoende. Lagen nöjer sig dock inte med detta utan reglerar revisorernas förhållande till aktiebolaget på flera sätt. 10 kap. 16§ ABL anger ett antal situationer då en person kan anses stå i beroendeförhållande till företaget och därför inte är lämplig som revisor. Dessa situationer är då personen äger aktier i företaget, sitter i företagsledningen eller biträder med bokföring etc., är anställd av företaget, står i skuld till företaget, är släkt med vissa befattningshavare i företaget, etc. Revisorns oberoende tas även upp i Revisorslagens 20-23§§. I 20§ finns huvudregeln om att revisorn ska utföra sina uppdrag med opartiskhet och objektivitet o.s.v. Detta utvecklas i 21§ där man mer konkret i olika steg beskriver vilka hänsynstagande angående eventuell partsställning gentemot ett företag en revisor ska ta innan han tar ett revisionsuppdrag. Dessa steg benämns vanligen för analysmodellen och innehåller ett antal punkter såsom om den presumtive revisorn har ekonomiskt intresse i företaget, personliga relationer till uppdragsgivaren eller någon i dennes ledning, har biträtt med rådgivning i frågor som innefattas av granskningsuppdraget etc.

Förutom dessa formella arrangemang för att garantera revisorns oberoende finns det även informella krafter som verkar för detta. Revisorernas fortlevnad är inte enbart beroende av att de rent faktiskt agerar objektivt och oberoende utan även av att omvärlden uppfattar att de agerar objektivt och oberoende. "Independence in fact and appearance" är en fras som ofta förekommer då principer för revision

diskuteras (Moberg 2003, s 83). Om en revisor uppträder tvivelaktigt kan hans rykte svärtas ned med följderna att tilltron till hans arbete försvinner och därmed även framtida uppdrag. Detta verkar naturligtvis för att revisorerna drar sig för att agera tvivelaktigt i sina uppdrag. På ett liknande sätt anses företagsledningen vara intresserade av att ha ett gott rykte då motsatsen kan leda till svårigheter för företagets fortlevnad.

Trots dessa formella och informella arrangemang förekommer en debatt om revisorernas oberoende. Redovisningsskandaler i USA och även Sverige har visat att det finns fall då revisorernas agerande har varit tvivelaktigt, i vissa fall har de granskat material de själva upprättat. Grundproblematiken är att revisorn är anställd av företaget och att en viss beroendeställning trots allt finns. Det finns även en diskussion om att aktieägarna ofta delegerar ansvaret för tillsättande av revisorer till styrelsen och att det därför i praktiken ofta är företagsledningen som tillsätter revisorerna (Fant 1994, s 46). Vidare ska man även komma ihåg att aktieägarna endast är en intressentgrupp i ett aktiebolag. En revisor kan eventuellt tänkas vara ovillig att stöta sig med större aktieägare i rädsla av att inte bli omvald. Aktieägarnas intresse kanske inte alltid är det samma som övriga intressenters. Revisorns uppgift är att ge trovärdighet åt företagets redovisning så att även exempelvis kreditgivare och leverantörer kan förlita sig på densamma. Detta anses viktigt för att näringslivet ska kunna fungera på ett bra sätt och det är viktigt att revisorerna representerar alla dessa intressentgrupper i sin granskning.

3.4.3 Tillsyn av revisorer

För att tilliten till revisionen ska upprätthållas är det av vikt att det sker en kvalitetskontroll av revision och revisorer. Denna tillsyn regleras i Revisorslagen, som ålägger RN att utöva tillsyn över revisorer samt revisionsbolag. RN är ett statligt organ och kvalitetskontrollerar revisorerna vid godkännande/auktorisering och sedan vart femte år. De har även rätt att när som helst kontrollera att en revisor uppnår de krav som ställs på dem (Moberg 2003, s 43). RN har även till uppgift att pröva disciplinära frågor rörande revisorer.

Tillsynsdelen av RN består av tre delar: (Moberg 2003, s 186)

1. Systematisk och uppsökande tillsyn (SUT)
2. Disciplinärenden
3. Förhandsbesked om förtroenderubbande verksamhet

RN:s tillsynsverksamhet har som syfte att kontrollera efterföljandet av de normer som finns angående revision. Det kan vara både det arbete revisorerna utför (god revisionssed) och det sätt på vilket revisorerna uppträder (god revisorssed).

Om oegentligheter upptäcks vid en s.k. SUT kan detta gå vidare till ett disciplinärende. En annan omständighet som kan föranleda ett disciplinärende är att någon anmäler en revisor.

3.4.4 Påföljder för revisorer

32§ i Revisorslagen anger vilka påföljder som kan bli aktuella för RN att döma ut. Auktorisation (eller godkännande) ska upphävas om revisorn gör uppsåtliga orätt eller på annat sätt förfar oredligt både i eller utanför revisionsverksamheten. Om förmildrande omständigheter föreligger får istället varning utfärdas.

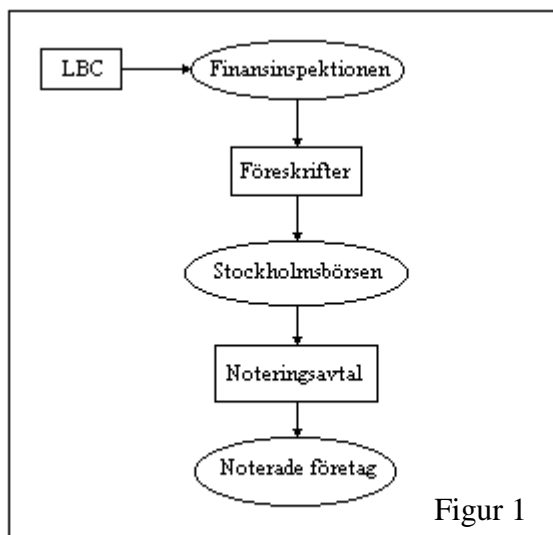
Exempel på detta kan vara om revisorn begår brott som är ägnat att rubba förtroendet för revisorn. Det kan även vara fråga om att revisorn som privatperson försummat någon skyldighet som att lämna in deklARATION och det kan ses som ett oredligt beteende (Moberg 2003, s 189).

Enligt samma paragraf kan revisorn få en varning av RN om han på annat sätt åsidosätter sina skyldigheter som revisor eller ställföreträdare för ett revisionsföretag. Om det är tillräckligt får istället en erinran utdelas. Om det föreligger synnerligen försvårande omständigheter ska dock auktorisationen/godkännandet dras in.

Ett exempel på detta kan vara om en revisor bedriver förtroendskadlig verksamhet eller på något annat sätt handlar i strid med revisorslagen eller god revisorssed (Moberg 2003, s 190).

Om indragning, varning eller erinran kan bli aktuell ska revisorn få rätt att uttala sig i ärendet enligt samma paragraf. En varning kan även kombineras med straffavgift.

3.5 Övervakning genom börsen

Figur 1

En förenklad bild av hur reglering av de noterade företagens redovisning sker genom börsen presenteras i figur 1 till vänster. I lag (1992:543) om börs- och clearingverksamhet (LBC) (1 kap. 1§) föreskrivs att auktorisation och tillstånd att bedriva handel med finansiella instrument ges av FI. FI ger i sin tur ut kompletterande regler i form av föreskrifter som är bindande för marknadsplats som

erhållit tillstånd. Varken i LBC eller i FI:s föreskrifter finns några krav på att företag som är noterade på marknadsplatsen ska lämna ut någon specificerad redovisningsinformation. Detta föreskrivs istället i noteringsavtalet mellan marknadsplatsen och företaget som noterar sina aktier för handel.

FI:s föreskrifter reglerar däremot att marknadsplatsen ska ha någon form av marknadsövervakning (Finansinspektionen 2001, 1 kap 1§). Marknadsövervakningen ska t.ex. ha tillräckliga resurser och kompetens att kontrollera att emittenter på marknadsplatsen fullgör sin informationsskyldighet (Finansinspektionen 2001, 1 kap 2§ punkt 3). I fråga om redovisningsinformation så bestäms denna informationsskyldighet för företag som är noterade av noteringsavtalet. Nedan diskuteras noteringsavtalet för Stockholmsbörsen och den marknadsövervakning som denna bedriver.

3.5.1 Noteringsavtalet vid Stockholmsbörsen

Som sagts ovan kräver man av ett företag som noterar sina aktier för handel på Stockholmsbörsen att de undertecknar ett noteringsavtal. Det i nuläget gällande noteringsavtalet är Noteringsavtal / 2003-09-01 (Stockholmsbörsen 2003a) vilket i det följande kommer att benämnas noteringsavtalet.

Noteringsavtalet reglerar företagets skyldigheter gentemot marknaden och börsen, och en av dessa skyldigheter är att årsredovisningen ska vara upprättad i enlighet med tillämplig lag eller annan författning samt enligt god redovisningssed för aktiemarknadsbolag (Stockholmsbörsen 2003a, bilaga 1, punkt 8). Detta gör att Redovisningsrådets rekommendationer (RR) blir bindande för noterade företag. I tidigare noteringsavtal har det funnits möjlighet för företagen att avvika från RR, men denna möjlighet har tagits bort i det senaste noteringsavtalet (Stockholmsbörsen 2003b, s 3). I och med att möjligheten att avvika från RR har begränsats blir frågan om den övervakning som Panelen utför mera aktuell. Speciellt om man beaktar att RR 22 Utformning av finansiella rapporter (RR 22) ska tillämpas på räkenskapsår som påbörjas fr.o.m. 1 januari 2003. Denna rekommendation föreskriver att ett företags finansiella rapporter inte får påstås vara i överensstämmelse med RR om de inte uppfyller samtliga krav i alla tillämpliga rekommendationer och uttalanden från RR:s Akutgrupp (RR 22 p. 9). Vidare föreskrivs att det endast är i ytterst sällsynta fall som avvikelser från RR kan komma ifråga, det kan ske endast om redovisning enligt RR är uppenbart olämplig (RR 22 p. 14). I och med skrivelsen ytterst sällsynt och uppenbart olämplig kan det förutsättas att avvikelser från RR ska begränsas i så stor utsträckning som möjligt, och Panelen ska granska att de finansiella rapporterna är i överensstämmelse med lag eller annan författning (Redovisningsrådet 2003, 1 kap. 1§). Detta gör att uttalanden av kritik från Panelen bör innebära att företagets val av redovisning även strider mot noteringsavtalet.

3.5.2 Stockholmsbörsens marknadsövervakning

Stockholmsbörsen är som sagts ovan genom LBC tvingade till marknadsövervakning av de noterade företagen. Marknadsövervakning sköts av Stockholmsbörsens Disciplinnämnd. Disciplinnämnden övervakar att företagen följer de regler som gäller vid börsen. Ärenden kan därför prövas i Disciplinnämnden om företaget åsidosätter lag, annan författning eller börsens regler. De sanktionsmöjligheter som Disciplinnämnden har är avnotering om överträdelsen bedöms vara grov, i annat fall kan vite utdömas eller varning tilldelas.

Ärenden hamnar i Disciplinnämnden om börsen genom sin verkställande direktör anser att en överträdelse av noteringsavtalet eller det övriga regelverket är tillräckligt allvarlig. Det första steget i ett ärende är att börsen begär in en redogörelse från företaget i fråga. Om denna inte ger en godtagbar förklaring och överträdelsen är allvarlig så formuleras ett anmärkningspåstående som sänds till företaget för yttrande. Ger detta yttrande, företagets andra yttrande i ärendet, inte anledning till annat så överlämnas ärendet till disciplinnämnden, som i sin tur kontaktar företaget för ytterligare synpunkter. Utifrån detta material fattar Disciplinnämnden sitt beslut. Det finns även möjlighet för andra börsföretag att anmäla ett ärende till Disciplinnämnden (Redogörelsen i detta stycke är hämtad från Stockholmsbörsen 2003b).

En genomgång av Disciplinnämndens uttalanden från 1994 och framåt som utgår från Stockholmsbörsens hemsida³ visar att 31 ärenden avgjorts av Disciplinnämnden under denna tid. Den överlägset mest förekommande påföljden är att vite utdöms. Endast ett fall har lett till avnotering, detta skedde 1996 och Disciplinnämnden (dåvarande Disciplinkommittén) ansåg att det fanns anledning att allvarligt ifrågasätta företagets förutsättningar att uppfylla börsens krav.

Även Stockholmsbörsens styrelse kan besluta om avnotering om företaget i fråga inte i väsentligt avseende uppfyller Stockholmsbörsens ”krav på bland annat aktiespridning, ledning, styrelsens sammansättning, ekonomisystem och företagets kapacitet att lämna aktiemarknadsinformation”⁴, därför kan man säga att även Stockholmsbörsens styrelse är en del av marknadsövervakningen. Dess beslut finns publicerade på Stockholmsbörsens hemsida från 1990 och framåt. Av dessa beslut framgår att det endast är ett företag som under denna tid som avnoterats p.g.a. deras bristande förmåga att lämna extern aktiemarknadsinformation, vilket får förutsättas innefatta finansiella rapporter. Två företag har avnoterats p.g.a. att börsen inte ansett att de kunde säkerställa en börsmässig informationsberedskap.

---

³ www.stockholmsborsen.se 2004-05-21, under rubriken disciplinärenden

⁴ Ibid

Att övervakning av noterade företag sker genom börserna kan vara ett problem vilket bl.a. tas upp av Knut Kainz Rognerud (Rognerud 2004). Stockholmsbörsen är genom sin ägare OM Hex själv noterad vilket leder till en möjlig intressekonflikt. Stockholmsbörsen ska själv övervaka att den följer de regler som gäller och ytterligare en komplikation är att andra noterade företag äger andelar i Stockholmsbörsens ägare, "[...] å ena sidan ska börsbolaget generera vinst åt sina ägare [...], å andra sidan ska den övervaka och kontrollera sin egen börs och dess ägare" (Rognerud 2004).

3.6 Panelen för övervakning av finansiell rapportering

Panelen är en fristående enhet under Föreningen för utvecklande av god redovisningssed, andra enheter under denna förening är RR och Akutgruppen. Föreningen för utvecklande av god redovisningsseds medlemmar är Föreningen Svenskt Näringsliv, Stockholmsbörsen, FAR, Svenska Bankföreningen, Svenska Fondhandlareföreningen, Sveriges Försäkringsförbund och Sydsvenska Industri- och Handelskammaren (Redovisningsrådet 2003b)

Panelen startade sitt arbete 2003 med att granska de i Sverige noterade företagens årsredovisningar för 2002. Utfallet av denna granskning har löpande publicerats på RR:s hemsida och består i nuläget, i mitten av 2004, av sju avgöranden vari kritik uttalats mot sex företags finansiella rapporter. Kritiken består utan undantag i överträdelse av RR. Panelens granskning har även utmynnat i *Panelen för Övervakning av Finansiell Rapportering – Rapport för 2003/2004* (Redovisningsrådet 2004).

Det finns en koppling mellan Panelens arbete och Stockholmsbörsens övervakning. På Stockholmsbörsens uppdrag har årsredovisningar för företag som är noterade på börsernas A- och O-listor granskats för år 2000 och 2001 (Börsbolagens årsredovisningar 2000 – några iakttagelser (Huldén, Rundfelt 2000) och Börsbolagens årsredovisningar 2001 – några iakttagelser (Grundvall, Rundfelt 2001)). Syftet med granskningen har varit att fastställa om de noterade företagens redovisningar avviker från god redovisningssed och RR och granskningen har publicerats i en rapport där iakttagelserna har sammanfattats. I denna rapport har inte företag namngivits utan rapporten har varit mera fokuserad på att uppmärksamma sådana brister i redovisningen som kan vara av betydelse för användare av den finansiella informationen (Grundvall, Rundfelt 2001, s 4). Denna granskning har för 2002 utförts av Panelen på uppdrag av Stockholmsbörsen och har publicerats i *Börsbolagens årsredovisningar 2002* (Grundvall m.fl. 2002). Denna skrift tar, i likhet med ovan nämnda, upp de iakttagelser som granskarna gjort. De ärenden som blivit behandlade av Panelen presenteras inte i denna skrift utan publiceras i den ovan nämnda rapporten från Panelen där ärenden som föranlett kritik presenteras och företaget i fråga namnges.

Redogörelsen i ovanstående stycke syftar till att åskådliggöra den koppling det finns mellan Panelens och Stockholmsbörsens övervakning. Stockholmsbörsen är inte endast en medlem i Föreningen för utvecklande av god redovisningssed utan även uppdragsgivare åt Panelen. De iakttagelser som Panelen gör kan därför förutsättas uppmärksammas av Stockholmsbörsens Disciplinnämnd och tas upp för behandling i denna. Samtidigt kan kopplingen innebära att Panelens granskning inte innebär att en ny instans kontrollerar företagens finansiella rapporter utan den innebär i stället en fortsättning på den granskning som Stockholmsbörsen tidigare gjort. Med hänsyn till detta ska Panelens syfte och målsättning och de ärenden som tagits upp i Panelen diskuteras nedan.

3.6.1 Panelens syfte och mål

Som tidigare nämnts finns det en arbetsordning för Panelen som fastslår sammansättning av Panelen, dess syfte, arbetsform och sekretess. Nedanstående genomgång utgår från denna arbetsordning.

Panelens uppgift är att övervaka att svenska aktiebolag som är noterade vid svensk börs eller marknadsplats upprättar finansiella rapporter i enlighet med lag eller annan författning samt enligt god sed för aktiemarknadsbolag (1 kap. 1§). Panelen består av tio ledamöter som utses av styrelsen i Föreningen för utvecklande av god redovisningssed, och strävan är att Panelen ska ha en så mångsidig kompetens som möjligt på de områden som omfattas av Panelens verksamhet (1 kap. 2§). Vilka som är nuvarande ledamöter finns att läsa på RR:s hemsida⁵.

Panelen prövar ärenden som direkt förelagts denna eller som på annat sätt uppmärksammas (3 kap. 1§). Ärenden kan uppmärksammas genom den granskning som görs av Föreningen för utvecklande av god redovisningsseds kansli (3 kap. 2§). Det är denna granskning som behandlats ovan som utförts i samverkan med Stockholmsbörsen och som utmynnat i Börsbolagens årsredovisningar 2002 (Grundvall m.fl. 2002). Panelen avgör genom sin ordförande och minst en vice ordförande, eller vid ordförandens förfall de två vice ordförandena, vilka ärenden som ska behandlas av Panelen utifrån kriterierna väsentlighet och risk (3 kap. 1§). Mer om vad dessa kriterier innebär för de ärenden som faktiskt tas upp i Panelen går inte att utläsa från Panelens arbetsordning. Men de ärenden som tagits upp och föranlett uttalande från Panelen diskuteras nedan. Panelens beslut avgörs genom enkel majoritet eller vid lika röstetal, den mening som ordföranden biträder (3 kap. 4§).

Offentliggörande av Panelens uttalanden görs på RR:s hemsida⁶, och de sänds även till företaget ifråga och till den börs eller marknadsplats på vilken företaget

---

⁵ http://www.redovisningsradet.se/panelens_ledamoter.html

⁶ <http://www.redovisningsradet.se/panelen.html>

har aktier noterade (3 kap. 5§). Innan uttalandet offentliggörs så sker all hantering av material rörande företagen med sekretess för att säkerställa full medverkan från dessa (4 kap. 1§).

Syftet med den övervakning som Panelen utför är att skydda investerarna och att upprätthålla allmänhetens förtroende för kapitalmarknaderna. Panelen ska också uppmärksamma generella problem som har sitt ursprung i de noterade företagens finansiella rapporter och rapportera sådana problem till lämpligt regelskapande organ (2 kap. 2§).

Ytterligare information om Panelen kan t.ex. utläsas från *Panelen för övervakning av finansiell rapportering – Rapport för 2003/2004* (Redovisningsrådet 2004) där det står att Panelens uppgift endast är att uttala sig om att en viss avvikelse skett från gällande regelverk på redovisningsområdet och att bedöma om företaget ifråga bör kritiseras för den avvikelse som skett. Panelen ska även undvika att bli ett nytt organ som tolkar innebörden i RR (Redovisningsrådet 2004, s 7). Huruvida Panelen kan undvika att ge vägledning till hur företagen ska tolka RR kommer att diskuteras senare i denna uppsats i samband med att den påverkan som Panelen fått utreds.

I Börsbolagen årsredovisningar 2002 finns uttalat vad Panelen gör om de finner anledning att kritisera ett företags årsredovisning ”Panelens beslut överlämnas även till den börs eller auktoriserade marknadsplats där företaget har aktier inregistrerade eller noterade, för prövning av om någon påföljd ska beslutas.” (Grundvall m.fl. 2002) Denna sanktionsmöjlighet är inte något som Panelen kan besluta över varför den sanktion som Panelen har är det offentliggörande av deras beslut som görs på RR:s hemsida, en sanktion som bygger på att berörda parter tar del av de beslut som offentliggörs. Det ställs dock utom tvivel att beslut som Panelen fattar tas upp av Stockholmsbörsens marknadsövervakning.

3.6.2 Ärenden som tagits upp i Panelen

De ärenden som prövats av Panelen finns sammanställda i *Panelen för övervakning av finansiell rapportering – Rapport för 2003/2004* (Redovisningsrådet 2004), fullständiga beslut finns att läsa på RR:s hemsida⁷.

Totalt sju ärenden har avgjorts av Panelen under 2003 och 2004 och föranlett kritik. Samtliga gäller årsredovisningar för 2002. Ytterligare tre ärenden har tagits upp till behandling men inte föranlett någon kritik varför de inte offentliggjorts (Redovisningsrådet 2004, s 12). I bilaga 3 presenteras de sju ärenden som föranledde kritik från Panelen kortfattat.

---

⁷ <http://www.redovisningsradet.se/panelen.html>

Samtliga ärenden som avgjorts av Panelen och föranlett kritik har grundats på att RR inte uppfyllts av företagen i tillräcklig mån.

3.7 Sammanfattning

I kapitlet har vi behandlat den övervakning av företagens redovisning som finns i dagsläget. Syftet var att skapa en bakgrund till Panelens instiftande och en utgångspunkt för analysen av vilka effekter Panelen medfört respektive vilka åsikter bland respondenterna som grundats av den övervakning som redan finns.

Inledningsvis redogjorde vi för att den normgivning som finns i dagsläget bygger till stor del på självreglering, men att denna situation håller på att skifta mot mer myndighetsbaserad övervakning.

Vi delade upp övervakningen i tre delar: revisionen, Stockholmsbörsen och Panelen, varav den sista är nytillkommen. Var och en av dessa är eller kommer att bli övervakade av ett myndighetsorgan.

Revisionen bygger på att redovisningen ska granskas i enlighet med god revisionssed vilket innebär att lagen inte ställer upp några specifika krav utan överlåter till praxis att utforma den granskning som anses nödvändig. Revisionen bygger på att revisorn granskar företagets förvaltning, bokföring och årsredovisning efter vissa principer där begreppen väsentlighet och risk är centrala. En följd av detta är att en helt korrekt redovisning inte kan garanteras, endast att den är granskad efter god revisionssed.

Tillsynen av revisorer sker av RN som är en statlig myndighet med rätt att utdöma sanktioner för revisorer som inte sköter sitt uppdrag korrekt.

I LBC krävs tillstånd av FI för att bedriva handel med finansiella instrument, Stockholmsbörsen måste därför följa FI:s föreskrifter. I dessa föreskrifter anges att marknadsplatsen ska ha någon sorts marknadsövervakning. Krav på redovisningen regleras i noteringsavtalet mellan Stockholmsbörsen och de noterade företagen. I noteringsavtalet anges att de noterade företagen ska följa tillämpliga lagar samt god redovisningssed.

Vi redogjorde för att det faktum att Stockholmsbörsen övervakar sig själv kan leda till intressekonflikter i olika sammanhang

Panelen är en enhet under Föreningen för utvecklande av god redovisningssed. Panelen har som syfte att granska företagens finansiella rapporter och genom denna granskning skydda investerarna och upprätthålla allmänhetens förtroende för kapitalmarknaderna. Denna granskning har lett till en rapport där hittills sju ärenden publicerats.

4 Framtida tillsyn

Eftersom nya internationella standarder och tolkningar av dessa ska gälla för de noterade företagens koncernredovisning i Sverige i och med IAS-förordningen blir även den övervakning som ska ske av denna redovisning föremål för förändring. I detta kapitel behandlas de överväganden som gjorts angående övervakning av företagens finansiella rapporter. I vilken utsträckning Panelen kan utföra denna övervakning med utgångspunkt i deras faktiska arbete behandlas även. EU:s arbete med att höja kvalitén på den traditionella revisionen diskuteras också.

4.1 IFRS-redovisning i svenska företag

Den 19:e juli 2002 utfärdade europaparlamentet och rådet en förordning om tillämpning av internationella redovisningsstandarder (IAS-förordningen). De internationella standarder som ingår i denna förordning är IAS med tolkningar från SIC och IFRS med tolkningar från IFRIC, det är samtliga dessa som avses med IFRS-redovisning i den mån de antagits av EG-kommissionen (SOU 2003b, s 13). IAS-förordningen kräver att noterade företag upprättar sin koncernredovisning i enlighet med internationella redovisningsstandarder, och medlemsstaterna får sedan tillåta eller kräva att noterade företag upprättar sina årsredovisningar och att icke-noterade företag upprättar sina årsredovisningar och/eller sina koncernredovisningar enligt nämnda regler. I Sverige har IAS-utredningen (SOU 2003b) ansett att det finns ett värde i att en uppsättning redovisningsregler gäller och har därför föreslagit att alla företag ska ha möjlighet att upprätta sin redovisning i enlighet med de internationella reglerna. Ett företag som väljer att använda sig av dessa ska då använda dem fullt ut och inte längre tillämpa ÅRL och god redovisningssed (SOU 2003b, s 14). De formella regler som finns i ÅRL ska dock tillämpas även i fortsättningen. IFRS-redovisning ska i Sverige tillämpas från och med 1:e januari 2005 för alla företag utom för de moderföretag som endast är noterade för skuldebrev, som får skjuta upp tillämpning av reglerna till 2007 (SOU 2003b, s 15). Kravet för att företagen ska upprätta sin redovisning enligt internationella regler är att de på balansdagen är noterade på en reglerad marknad, därför är IFRS-redovisning tillämplig på svenska företag som är noterade Stockholmsbörsen AB, Nordic Growth Market AB och Aktietorget AB, vilka är de reglerade marknaderna i Sverige per den 22:e april 2002 (SOU 2003b, s.75).

En viktig del i IAS-förordningen är att det i denna anges att medlemsstaterna är förpliktigade att vidta åtgärder för att garantera efterlevnaden av de regler som kommer att gälla (SOU 2003b, s 72-73). I detta syfte ska ett gemensamt system

för tillsyn som garanterar efterlevnad av internationella standarder utarbetas av medlemsstaterna genom CESR (Committee of European Securities Regulators), mer om detta diskuteras i kommande avsnitt.

4.2 Framtida övervakning och tillsyn

Att internationella standarder ska införas 2005 har satt fokus på hur övervakning och tillsyn av dessa ska ske. Grundprincipen har blivit att medlemsstaterna själva ska utpeka en behörig myndighet som ska ha tillsynsansvaret. Detta grundar sig på begreppet hemlandstillsyn, vilket innebär att ansvaret för tillsynen av företaget ligger på det land i vilket företaget har sin primära verksamhet (SOU 2003a, s 82). I Sverige är det naturligt att det blir FI som får ansvaret för tillsynen av de i Sverige noterade företagens redovisning. Detta innebär att den höga grad av självreglering som kännetecknar tillsynen av värdepappersmarknaden i Sverige måste förändras. I SOU *Framtida Finansiell Tillsyn* framförs det nya begreppet delegerad tillsyn som är det arbetsätt som förväntas ersätta självreglering (SOU 2003a, s 90). Detta innebär att FI blir behörig myndighet för tillsyn av redovisningsinformation och i sin tur delegerar det faktiska övervakningsansvaret till en myndighet (BFN) eller ett privat organ. Panelen kan sägas ha föregripit en delegering av övervakningsansvaret och redan inlett sitt arbete.

CESR har på redovisningsområdet publicerat principer om hur tillsyn ska bedrivas, och vilka krav det ställs på denna tillsyn. Nedan diskuteras CESR:s standarder 1 och 2 i frågor som berör delegering av övervakningsansvaret och krav som ställs på det organ som får det delegerade ansvaret.

4.3 CESR:s standarder 1 och 2

Det är som sagt CESR som fått i uppdrag att fastställa de krav som kommer att ställas på den framtida tillsynen av redovisningsinformation inom EU. CESR:s standarder baseras på principer och dessa syftar till att harmonisera övervakningssystemet för att uppnå en effektiv kapitalmarknad i Europa. Principerna är publicerade i *Standard no. 1 on Financial Information - Enforcement of Standards on Financial Information in Europe* och *Standard no. 2 on Financial Information – Coordination of Enforcement Activities*, nedan endast kallade Standard 1 respektive Standard 2. Uppmärksammas bör att CESR talar om finansiell information när Panelen i sitt material talar om finansiella rapporter, i nedanstående genomgång likställs begreppen.

Vilken myndighet som ska sköta övervakning av företagens redovisningsinformation har diskuterats i två svenska offentliga utredningar, SOU 2003a och SOU 2003b. I dessa framförs åsikten att det är BFN som är mest lämpad att fylla denna funktion, detta för att CESR är en sammanslutning av värdepappersinspektioner, och medverkan i deras arbete är endast möjligt för myndigheter. Standard 1 ger dock möjlighet att delegera den faktiska

övervakningen, i dess princip 4. Kravet som ställs i denna princip är att det organ som utför övervakningen ska verka under den behöriga myndigheten, och organet ska vara "supervised by and responsible to the relevant competent administrative authority" (CESR Standard 1, s 5). Det krävs alltså för att Panelen ska kunna bli det organ som övervakar svenska företags redovisning att Panelen övervakas av och rapporterar till den myndighet som i slutändan blir behörig. Enligt princip 3 i Standard 1 kommer det slutgiltiga ansvaret för övervakningen att ligga hos en behörig myndighet. Eftersom en behörig myndighet kommer att krävas och detta ansvar mest troligt kommer att ges till BFN så kommer delegeringsfrågan att särskilt tas upp nedan.

4.3.1 Krav på styrka och oberoende

Standard 1 kräver i princip 6 att den behöriga myndigheten har det oberoende från staten och marknadens aktörer som krävs samt att den har tillräcklig styrka och resurser att utföra sitt arbete. I princip 7 preciseras att med tillräcklig styrka förstås möjlighet att övervaka finansiell information samt möjlighet att inhämta ytterligare information från företagen som granskas och deras revisorer. Begreppet tillräcklig styrka innefattar även att vidta åtgärder som överensstämmer med syftet att upprätthålla finansiell information enligt gällande redovisningsstandarder (Standard 1, princip 7). Det är denna styrka eller möjlighet som kan delegeras till annat organ från den behöriga myndigheten.

Med oberoende förtydligas i Standard 1 att den behöriga myndigheten inte ska vara utsatt för otillbörligt inflytande från företagen som producerar redovisningsinformation och deras revisorer, mellanhänder, staten eller andra intressenter. Kravet på oberoende är uppfyllt om en "Self Regulating Organization" har hand om övervakningen så länge som denna i sin tur är övervakad av den behöriga myndigheten, vilken säkerställer att CESR:s principer är uppfyllda (Standard 1, s 5).

4.3.2 Den faktiska övervakningen

Den situation som föreligger när finansiell information produceras tas även upp i Standard 1. Att den finansiella informationen är komplett, korrekt och sanningsenlig är utställande företags styrelses ansvar. Som en första försvarslinje mot missvisande information fungerar företagens externa revisorer genom den granskning dessa utför. Den övervakning som sedan avses i Standard 1 gäller denna sorts finansiella information som har granskats av extern revisor (Standard 1, s 6).

Standard 1 fortsätter sedan med att ta upp de producenter av information som ska granskas och vilken information det är som ska granskas, samt på vilket vis detta ska utföras. Granskningen gäller finansiell information som producerats av företag

vars andelar noterats på en auktoriserad marknad, eller har ansökt om notering på liknande marknad. De rapporter som är föremål för granskning kallas harmoniserade, och innefattar års- och delårsrapporter för både moderbolag och koncern (Standard 1, princip 10). Om rapporternas publicering eller innehåll och format styrs av EU lagstiftning innebär detta att de är vad som i Standard 1 kallas harmoniserade (Standard 1, s 6)

I princip 11 fastställs att den normala arbetsgången är att den finansiella informationen granskas efter att den publicerats, även om granskning och godkännande innan publicering kan förekomma. Eventuellt godkännande före publicering har som enda mål att ge det publicerande företaget vetskap om hur övervakaren ser på enskilda redovisningsfrågor och inte innebära att övervakaren utger redovisningsstandarder (Standard 1, s. 7). Granskningen efter publicering ska normalt bygga på någon sorts urvalsmodell för vilka utgivare av finansiell information och vilka dokument som ska granskas enligt princip 13. De föredragna modellerna ska vara blandningar av risk-, rotations- och stickprovsmodeller. Indikationer på att redovisningen är felaktig från revisorer eller andra organ samt klagomål på redovisningen ska även medföra att denna granskas. Hur ingående redovisningen ska granskas tas upp i princip 15, och ska normalt bestämmas av den upplevda risknivån. Vilken sorts rapport granskningen gäller och hur mycket information som finns tillgänglig för utfärdaren ska också övervägas när det gäller hur ingående rapporten ska granskas. Vidare utesluts inte att specifika principer när det gäller de metoder som används för övervakning kan utvecklas (Standard 1, s. 7).

Standard 1 tar även upp vilken åtgärd som en felaktighet i den finansiella informationen ska föranleda. Den åtgärd som övervakaren vidtar ska vara skild från den som den nationella lagstiftningen kräver (princip 17). Detta beroende på att åtgärderna syftar till att öka marknadens förtroende för redovisningen. Åtgärden ska leda till att företaget offentliggör och rättar till felaktigheten som upptäckts. CESR kräver även att åtgärden ska vara effektiv, ske vid korrekt tidpunkt och stå i proportion till det avsteg som upptäckts. Väsentlighetsöverväganden ska styra om felaktighet i den finansiella informationen ska leda till åtgärd från övervakaren. I princip 19 framkommer att det är viktigt att åtgärderna är konsekventa, att liknande felaktigheter och avsteg från rådande standarder leder till att liknande åtgärder vidtas.

För att säkerställa harmonisering av övervakningen kommer koordinering att ske mellan de olika ländernas behöriga myndigheter och/eller de organ till vilka övervakningen delegerats (Standard 1, princip 20). Detta kommer att ske i CESR-fins Sub-Committee on Enforcement, vilken kommer att etablera ett forum där medlemmar av CESR såväl som de som inte är medlemmar av CESR kan medverka.

CESR:s Standard 2 tar upp hur arbetet i de olika EU-länderna ska koordineras, och detta är i första hand en fråga för den myndighet som kommer att ansvara för

övervakningen och inte för övervakaren i sig, varför denna standard inte är lika intressant beaktat denna uppsats ämne. Dock föreslår CESR Standard 2 för att uppnå harmonisering att även de övervakare som inte är CESR-medlemmar (de som inte är värdepappersinspektioner) ska kunna medverka i diskussioner i European Enforcers' Coordination Sessions (CESR Standard 2, s. 2), vilken kan förstås vara det forum som inrättats av CESR-fin som diskuterats ovan.

4.4 Revision

”En förstärkt lagstadgad revision i EU” heter ett meddelande från kommissionen till rådet och europaparlamentet (Europeiska unionens officiella tidning 2003) där de drar upp riktlinjerna för vad de anser bör vara framtidens reglering av revision inom EU. Vi ska här ta upp vad den kommer att innebära för tillsynen i Sverige.

I det så kallade ”åttonde direktivet” behandlas frågor angående främst godkännandet av revisorer i EU (Europeiska unionens officiella tidning 2003). Det har sedan en tid funnits krav på ett mer omfattande regelverk inom EU angående revision som tar upp etiska regler, krav på oberoende, användning av revisionsstandards och annat (Europeiska unionens officiella tidning 2003). Det har funnits rekommendationer inom EU som behandlar dessa saker men man har ansett att i den allvarliga situation som råder i dagsläget där tilltron till redovisning och revision har fått sig en knäck är det viktigt att man för in det som behandlas i olika rekommendationer i det åttonde direktivet så att det blir bindande enligt lag (Europeiska unionens officiella tidning 2003). I samband med detta bildas en kommission som ska handha genomförandet av nya revisionslagar där den nuvarande kommittén för revision (revisionskommittén) som i hög grad samarbetar med revisorskåren med att utarbeta frivilliga rekommendationer ska fungera enbart som rådgivande organ. Förhoppningen är här att förtroendet för revisionen ska öka då större makt ges åt det allmänna och att självregleringen minskar.

En annan del i EU:s arbete att stärka revisionen inom EU är att internationella revisionsrekommendationer – ISA ska införas i alla EU-länder från och med 2005. Detta under förutsättning att man hunnit analysera de skillnader som finns mellan ISA och de nationella regelverken på ett tillfredställande sätt innan införandet ska ske.

Vidare ska man skapa en ”samordningsmekanism” där det är tänkt att de nationella övervakningsorganen ska kunna träffas och diskutera gemensamma problem, utbyta erfarenheter och utveckla god praxis.

I handlingsplanen anges att denna ska ses som en del i ett större arbete att omdana tillsynsprocesserna inom EU:s kapitalmarknader och att den inte ska ses som en heltäckande lösning.

Sammanfattningsvis innebär EU:s handlingsplan för revision i EU att Sverige måste anpassa sig till de i framtiden bindande EU-reglerna om revision i den mån de inte redan överensstämmer. De mest konkreta skillnaderna bör vara tillämpningen av ISA i framtiden istället för de rekommendationer som getts ut av främst FAR. Revisionsprocessen har fortlöpande anpassats till internationella standarder och är därför redan liknande dem. Det står även i "FAR:s nya yrkesstandards" att: "FARs utgångspunkt är att [EU-] rekommendationen kommer att påverka utvecklingen av god yrkesstandard till den del bestämmelserna inte strider mot nationell lag eller rättspraxis." ("FAR:s nya yrkesstandards"2003, s 16). FAR har alltså haft en ambition att anpassa de svenska rekommendationerna till internationella principer. Anpassningen kan därför anses bli relativt smärtfri.

4.5 Sammanfattning

Detta kapitel har kort presenterat de nya internationella standarder för de noterade företagens koncernredovisning i Sverige som ska gälla i och med IAS-förordningen. Den viktigaste frågan har varit att utreda den övervakning som dessa nya regler kräver. Hur den traditionella externa revisionen påverkas av utvecklingen på redovisningsområdet har också tagits upp.

IAS-förordningen kräver att varje medlemsland vidtar åtgärder för att efterleva internationella standarder. Medlemsländerna har genom CESR skapat ett gemensamt system för tillsyn och efterlevnad. Varje enskilt land ska utse en behörig myndighet eller organ för att sköta den egna övervakningen. I Sverige faller det sig naturligt att ansvaret ska vila på BFN, men det är där Panelens arbete föregripit utvecklingen då Panelen redan inlett sitt arbete utan något officiellt mandat.

Syftet med Standard 1 och 2 är att harmonisera redovisningen inom EU. Standard 1 ger länderna möjligheten att delegera den faktiska övervakningen till ett organ som är oberoende av stat och marknadens aktörer men som är under den behöriga myndighetens ansvar. Påföljder vid bristfällig redovisning är offentliggörande och att företaget får korrigera sin redovisning. Organet ska även vara konsekvent i sin bedömning, och koordinering mellan ländernas organ ska leda till en ökad harmonisering.

För att öka tilltron till revisionen inom EU har det bildats en ny kommission som ska implementera nya revisionslagar och minska självregleringen. Från 2005 kommer även ISA-standarder att införas inom hela EU för att stärka revisionen.

5 Empiri

Nedan redovisas de svar som vi inhämtat för vår undersökning uppdelade på de grupper vi kontaktat. Eftersom vissa respondenter velat vara anonyma redovisas alla svar anonymiserade. Redovisningen kommer att ske för respondenterna som en grupp även om enskilda svar kan redovisas. Svaren redovisas enligt samma uppdelning som vår enkät har: Behov av övervakning, Relation till revision och Effekt av Panelens granskning.

5.1 Analytiker

Vi har inhämtat svar från tre analytiker som alla i sin yrkesroll kan förväntas ha kommit i kontakt med Panelens arbete i och med att de är involverade i analys av företag som kritiserats av denna.

5.1.1 Behov av övervakning

Allmänt sett är de tre analytikernas svar på detta område skiftande. På frågan om övervakning av tillsynsorgan vid sidan om revision är nödvändig skiftar svaren från att ett behov inte finns till att övervakning kan vara en del av självregleringen och därför bidra till bättre redovisning.

Förstår inte varför panelen behövs. Det borde vara revisorns uppgift att granska redovisningen.

Åsikten att det är för tidigt att svara på denna fråga och därför osäkert vad Panelens övervakning kommer att leda till uttrycks även. Att övervakning liknande den som Panelen utför kommer att krävas i och med IAS-förordningen ses som överlag positivt. Analytikerna uttrycker att internationell jämförbarhet mellan företag är en viktig fråga, och denna jämförbarhet kan främjas av att det ställs krav på granskning av företagets rapporter efter det att revision slutförts.

5.1.2 Relation till revision

Analytikerna som grupp anser att revisionen är tillräcklig för att förtroende ska finnas för att företagets rapporter upprättats i enlighet med gällande lagar och rekommendationer, dock anses att garantera är ett för starkt uttryck.

Revision i sig är ingen garanti för att årsredovisningen upprättats i enlighet med tillämplig lag och gällande rekommendationer.

Samtidigt framkommer i svaren att analytikerna förutsätter att den kritik som uttrycks av Panelen uppmärksammas av revisorerna med förbehållet att Panelens arbete får genomslag. Svaren verkar tyda på att analytikerna upplever nuläget som tillfredsställande. Visar det sig att Panelen får genomslag, blir en del av den övervakning som krävs och att deras arbete uppmärksammas i media, så uttrycker de analytiker vi intervjuat att de kommer att ta hänsyn till deras uttalanden. Allmänt verkar det dock som att detta inte skett ännu. En analytiker visar sig inte ha uppmärksammat att det företag som han analyserar har blivit kritiserat för sin redovisning av Panelen, men denne säger sig genast vilja ta del av Panelens uttalande.

Samtliga tre analytiker tycker att det är bra att Panelen vågat kritisera redovisning som blivit godkänd vid revision. De tycker även i den mån de tagit del av kritiken att den varit berättigad, och att den väcker viktiga frågor som måste besvaras av revisorerna och företagen i fråga.

Det väcker naturligtvis en del frågor rörande vilka överväganden styrelse och revisor gjort tidigare, frågor som man önskar få svar på.

Panelens kritik har dock inte förändrat någon av analytikernas uppfattning om hur väl revisionen uppfyller sitt syfte.

En analytiker framhåller att området som Panelen verkar på är påverkat av den möjlighet till tolkning av regelverket som finns. Respondenten anser att Panelen måste ha någon *effekt* i betydelsen sanktionsmöjlighet för att deras uttalanden ska leda till något. Och fortsätter med att framföra åsikten att en granskande myndighet med sanktionsmöjlighet kräver mera resurser och gör processen mera formell; respondenten anser att Panelen kan vara ett försök att undvika lagstiftning och en övervakande myndighet. Respondenten är således tillfredsställd med den självreglering som i nuläget råder i fråga om övervakning av företagens finansiella rapporter. Detta svar måste ställas mot att samtliga respondenter ansåg att det var positivt att övervakning kommer att krävas genom IAS-förordningen. Samtliga respondenter uppger även att deras syn på revision inte förändrats av Panelens arbete.

5.1.3 Effekt av Panelens granskning

Alla analytiker som intervjuats uppger att de endast haft liten kontakt med Panelens arbete varför de upplevt endast liten eller ingen effekt av denna. En respondent anser att detta har sin förklaring i att Panelen inte funnits tillräckligt länge samt att deras utlåtande har kommit en under omständigheterna lång tid efter det att företagen presenterat sina rapporter. Samtliga anser att Panelens

arbete gett redovisningsinformation större uppmärksamhet och att det är ett korrekt tillvägagångssätt att överlämna Panelens utlåtande till den marknadsplats där företaget är noterat samt att detta offentliggörs på RR:s hemsida.

Alternativet att bara skicka utlåtandet till företaget är inte bra. Överlämnandet och offentliggörandet är en sanktion som kan leda till att Panelen får effekt.

Analytikerna anser att revisorernas reaktion ska bero på kritikens allvar. Om felaktigheten som uppdagats är allvarlig bör denna kommenteras av både företaget och revisorn dels när frågan är aktuell, dels i nästa rapport. Annars anser respondenterna att gällande lagstiftning är tillräcklig för att utreda revisorernas arbete.

5.2 Investorerare

Vi har endast intervjuat en representant för gruppen investerare. Som grupp kan dessa förutsättas vara påverkade av Panelens arbete och därför ha synpunkter på Panelens arbete. Den representant vi intervjuat är anställd av Aktiespararnas Riksförbund och arbetar som representant för de minoritetsägare som är medlemmar i detta förbund. Vi har i och med detta val likställt investerare och ägare av mindre andelar i de noterade företagen. Trots att dessa minoritetsägare som är representerade av Aktiespararnas Riksförbund inte är professionella investerare är de en stor grupp av dem som investerar pengar på de svenska auktoriserade marknaderna, och används därför i denna undersökning som representanter för gruppen investerare.

5.2.1 Behov av övervakning

Vår respondent upplever det som mycket bra att Panelen finns, då det enligt honom för ofta har släppts igenom tveksam redovisning. Ett problem som respondenten upplevt är att det är för få som tar del av Panelens rapporter, och därför sprids informationen för dåligt. Respondenten anser även att ABL är för vek då det krävs grov oaktksamhet för att revisorernas agerande ska utredas. Panelen upplevs som ett bättre alternativ till att utföra den övervakning som kommer att krävas än FI, då FI enligt respondenten ofta är en för formell och byråkratiskt organisation med alltför hård sekretess. Akilleshälen med Panelen är att den saknar sanktionsmöjligheter och därför kan sakna tyngd i sina uttalanden, men fram tills nu har Panelens arbete fungerat tillfredställande. Respondenten ansåg sig för dåligt insatt i IAS-förordningen för att vilja uttala sig i frågan om att denna förordning kräver ytterligare övervakning.

5.2.2 Relation till revision

Respondenten uttrycker över lag en stor tillit till revisionen och ett högt förtroende till revisorerna, men ser samtidigt brister inom nuvarande utformning av revisionsberättelsen, där förbättringar med tidigare och mer information skulle vara bra. Vikten av oberoendet hos revisorerna och tillräckligt avsatta resurser för uppdraget upplevs även vara av yttersta vikt. Synen på revisionen har inte påverkats av att Panelen införts då respondenten anser att revisorer och Panelen är två skilda organ med olika mål för sin verksamhet. Panelens uppgift är att rapportera till marknadsplatsen, medan revisorerna ska avlägga rapport till det aktuella företaget. Revisorerna uppdrag är att granska grundmaterialet för att sedan presentera det i rapporten medan Panelens uppgift är att granska den slutliga årsredovisningen, vilket medför att Panelen är begränsad i sina möjligheter. Att Panelen även kritiserar godkända rapporter är fullt förståeligt då redovisningen av finansiella rapporter inte är en exakt vetenskap. Respondenten anser att sena rapporter från företaget kan vara ett tecken på att diskussioner har förts mellan revisorer och företaget, att det funnits skilda uppfattningar om hur redovisningen bör utformas.

Dock har vi allmänt sett bra årsredovisningar i Sverige som ger mycket information.

5.2.3 Effekt av Panelens granskning

Respondenten tycker sig inte sett någon förändring eller effekt på redovisningen efter att Panelen införts. Det är slutresultatet av Panelens granskning som kommer investerarna till handa då det saknas en etablerad kontakt, vilket upplevs som en bidragande orsak till att effekten är svår att bedöma. Respondenten har förståelse för att kontakter med Panelen kan innebära problem då affärshemligheter kan komma ut och påverka företagen negativt, vilket medför en svår bedömning från fall till fall. Respondenten ser det som mycket positivt att Panelens utredningar offentliggörs och överlämnas till marknadsplatsen men poängterar även de dubbla roller Stockholmsbörsen har genom att vara ett kommersiellt företag, där en avnotering skulle ge minskade intäkter. Någon reaktion från revisorer på Panelens utlåtande har inte investerarepresentanten märkt och tror att det kan vara sammankopplat med Panelens status. En förbättrad kommunikation mellan revisorer och Panelen tror respondenten skulle öka Panelens inflytande över revisionens utformning. Påföljd för revisorer vid kritiserad redovisning anser respondenten vara beroende av hur allvarlig kritiken är, där grova överträdelser ska utredas av exv. RN.

Frågan är egentligen beroende av kritiken som uttalas. Får revisorn ekonomiska resurser att utföra sitt arbete, eller är detta en del av att den finansiella rapporten har kritiserats? Har revisorn varit försumlig, exempelvis genom att inte anlita skatteexpert när detta behövs?

5.3 Revisorer

De tre respondenter vars svar vi inhämtat är alla auktoriserade revisorer med lång yrkeserfarenhet. Företagen de har varit eller är verksamma i tillhör de fyra stora revisionsfirmorna i Sverige. Dessa revisionsföretag har utfört revision i de av Panelen kritiserade företagen.

5.3.1 Behov av övervakning

Samtliga respondenter anser att Panelen inte är nödvändig för att företagets redovisning ska vara tillförlitlig, men de är positiva till införandet av Panelen och tror att den kommer att hjälpa till att uppfylla IAS-förordningen. Revisorerna ser Panelens arbete som ett stöd och en viktig del i att utveckla god redovisningssed. Att med hjälp av ett nytt organ kunna garantera en korrekt redovisning ställer de sig skeptiska till då de anser att redovisning inte är en exakt vetenskap och det alltid finns enskilda fall som avviker.

Garanterar är ett starkt ord, då det innebär att redovisningen ska vara absolut rätt. Anser snarare att det garanterar en samsyn inom redovisningen. Panelen kommer att över tid att säkerställa att det blir en enhetlig tillämpning av regler och förordningar, men dock ingen garanti för att den enskilda årsredovisning, som presenteras på bolagsstämman, är korrekt.

Men på sikt anser de att Panelen kan komma att bidra till en enhetligare redovisning. En respondent tyckte även att Panelen eventuellt skulle kunna ge utbildning om de olika regelsystemen för att sprida och förankra kunskapen hos revisorer.

Nyckelord i frågan är ”nödvändig”. Tror att det är bra men inte ”nödvändigt” med en kompletterande granskning för att få en konsistens i synen på redovisning, då redovisning inte är den exakta vetenskap som siffror och belopp ger en antydning till.

5.3.2 Relation till revision

Åsikterna om hur väl revisionen i dess nuvarande form uppfyller sitt mål går isär. Två av respondenterna anser att revisionen uppfyller de krav som finns på den. Respondenterna poängterar även styrelsen/företagets engagemang och resursallokering som viktiga komponenter till ett gott arbete. Den tredje revisorn ställer sig mycket kritiskt till hur revisionsbranschen och revisionsföretag har utvecklats under de senaste åren. Där fokus från kärnuppgiften har förskjutits till offertgivning och andra uppgifter. Detta har medfört att revisorernas oberoende och integritet i vissa fall kan ifrågasättas.

Jag tycker att revisorer och deras byråer tappat fokus under senare år från deras huvuduppgift och inte tagit ställning till det de ska göra, utan har tittat för mycket på offertgivning och andra uppgifter än kärnuppgiften vilket lett till att oberoendet har kunnat ifrågasättas. Regler är bra för att skapa ett oberoende men det yttersta ansvaret hänger på den enskilde utövande revisorns integritet.

De intervjuade revisorerna tror inte eller kan inte konkret säga hur eller om deras syn på revision har förändrats efter att Panelen bildats, men de ställer sig positiva till Panelen då den kan tydliggöra vad som är god redovisningssed. Respondenterna poängterar även skillnaderna mellan Panelens och revisorernas roll i processen att upprätta rapporter. Panelens arbete uppfattas som ett komplement och deras uppgift är av ett mera övergripande slag.

5.3.3 Effekt av Panelens granskning

Samtliga revisorer tror att Panelens granskning och kritik har påverkat företagets redovisning och hjälpt till att förtydliga god redovisningssed.

Panelens granskning av 2002 har inneburit att VD/styrelsen har insett betydelsen av att följa gällande regler samt ”god redovisningssed”

Två respondenter påpekade även att det är mycket viktigt att Panelens kritik på detaljnivå är väl underbyggd och saklig, då det finns en risk för att Panelen tappar i förtroende om den går för djupt in på detaljer. Att Panelens utlåtande offentliggörs och överlämnas till Stockholmsbörsen ser de som positivt, men det finns nackdelar också då de granskade företagets inte alltid kan fullständigt motivera redovisningen p.g.a. företagshemligheter.

För att få en bra redovisning krävs det ett intresse och sanktioner. Att publicera och offentliggöra företag som inte följer reglerna tycker jag är mycket bra för att få igång debatten om vad som är bra redovisning.

Samtliga revisorer svarade att de tyckte att kritik från Panelen skulle medföra reaktion från berörda revisorer. Åtgärder som förslagsvis skulle vidtas skilde sig dock åt.

Panelens synpunkter beaktas vid efterföljande revision men medför inte alltid någon förändring.

I fall där Panelen är kritisk till redovisningen och revisorn i ett specifikt bolag blir det svårt för revisorn att försvara sig p.g.a. sekretessen men en lösning är att företaget gemensamt med revisorn gör ett uttalande.

På frågan om revisorns ansvar bör utredas vid fall då Panelen kritiserat redovisningen var respondenternas svar likartade, och de betonade främst

styrelsens ansvar vid upprättande av årsredovisningar men att det även var en bedömningsfråga för RN.

Det är styrelsen som ansvarar för att redovisningen är upprättad i enlighet med lag och redovisningssed. Vid väsentlig avvikelse bör styrelsens ansvar prövas i första hand och därefter revisorns ansvar.

5.4 Företag

Tre företag som kritiserats av Panelen har valt att ställa upp på vår undersökning. Frågorna har besvarats av personer som på en hög nivå är involverade i koncernredovisning för respektive företag, varför deras svar kan förväntas uttrycka företagets uppfattning på området. Deras svar redovisas nedan.

5.4.1 Behov av övervakning

De tre företag som svarat på vår enkät är alla överens om att ett tillsynsorgan som verkar vid sidan av revisionen är bra, en respondent tycker till och med att denna övervakning är nödvändig. Att detta tillsynsorgan ska vara Panelen är däremot inte riktigt lika klart. En respondent anser att sättet som Panelen utför sitt arbete på inte är rätt metod, eftersom de utgår från den färdiga produkten, samt att ett liknande tillsynsorgan måste ha möjlighet till sanktion om de upptäcker felaktigheter i redovisningen. En respondent menar att revisorn garanterar att redovisningen är i enlighet med lag och god redovisningssed, medan Panelen i stället utgår från marknadsplatsens krav. Den sista respondenten menar att Panelen är ett riktigt alternativ när det gäller vem som ska utföra övervakningen eftersom de har större kunskap och erfarenhet av redovisningsfrågor än FI. Att övervakning kommer att krävas i och med IAS-förordningen ställer samtliga respondenter sig positiva till. En respondent uttrycker uppfattningen att denna övervakning ska utföras av en oberoende myndighet, vilken han uppfattar att Panelen kan fungera som. En annan respondent tror att Panelen kommer att försvinna men ersättas med ett annat kontrollorgan. Det verkar dock som att samstämmighet råder om att övervakning av företagens finansiella rapporter kommer att krävas om samordning av reglerna för dessa inom EU-området ska lyckas.

5.4.2 Relation till revision

Om revisionen uppfyller syftet att skapa förtroende för redovisningen har en respondent valt att inte svara på. De andra respondenterna har något skiftande uppfattningar varför svaret på denna fråga inte kan uppfattas som entydigt för företagen som en grupp. En respondent anser att revisionen i mycket hög grad uppfyller syftet att skapa förtroende och uttrycker även att han tror att denna

uppfattning delas av alla andra involverade i redovisning för svenska noterade företag. Den tredje respondenten menar att ansvaret i denna fråga egentligen inte ligger på revisorn men på företaget, samtidigt som han anser att ett antal redovisningsskandaler har gjort att revisorernas ansvar borde öka. Ett sätt att lösa detta är enligt honom en mer rak formulering i revisionsberättelsen.

Deras luddiga revisionsberättelser [...] borde återgå till en gammal hederlig formulering där de rakt ut säger att bokslutet är rätt utan en massa friskrivningar.

Även på frågan om Panelens kritik av vid revision godkända redovisningar ändrat deras uppfattning av hur väl revisionen uppfyller sitt syfte framkommer skilda uppfattningar. En respondent svarar kort och gott nej, medan en annan svarar ja och motiverar med att kontrollerna ”krockar”. Den tredje respondenten ger ett utförligare svar där han menar att hans uppfattning inte förändrats eftersom Panelen och revisionen utför delvis skilda granskningar.

Revisionen granskar uppfyllandet av lagar och rekommendationer. Panelen granskar den praxis som växer fram. Panelens prövning ger ett förtydligande av praxis. Panelen läser slutprodukten, de kan inte göra något annat. De har ett användarperspektiv. Revisorerna gör en grundläggande granskning och bedömningar tillsammans med företaget. Revisorerna släpper inte igenom några större fel eller brott.

Att Panelen kritiserat redovisning som blivit godkänd vid revision ser inte respondenterna som något konstigt. Uppfattningen är att det finns flera lösningar på många redovisningsfrågor, och skilda uppfattningar kan uppkomma. En respondent uttrycker det som att kritik från Panelen inte nödvändigtvis betyder att revisionen misslyckats. Dock tar en respondent upp en av de mera uppmärksammade frågorna som Panelen kritiserat nämligen 40 års avskrivningstid på goodwill och menar att det är märkligt att revisorerna år efter år släppt genom denna redovisning utan att kommentera den.

Ingen av respondenterna anser att Panelens arbete påverkat deras syn på revision på annat vis.

Angående ställningen som Panelens granskning av företagens finansiella rapporter har gentemot revision ger företagen uttryck för uppfattningen att det är olika granskningar som har olika målgrupp. En respondent anser att Panelens granskning har ett värde eftersom den ger en signal från användarna hur redovisningen uppfattas från denna grupp. Årsredovisningen som en kommunikation till användarna av denna information kan utvärderas genom Panelens synpunkter, företaget kan få reda på vilken information de måste förtydliga eller flytta för att informationen ska nå ut till användarna. En annan respondent uttrycker det som att Panelens granskning är ointressant för användarna av informationen eftersom den är för ”akademisk”. Denna respondent anser att företagen påverkas endast lite av Panelens utlåtanden.

5.4.3 Effekt av Panelens granskning

Något om effekten av Panelens granskning har tagits upp ovan då frågorna om relation till revision lätt leder in på denna diskussion. Övergripande kan sägas att alla intervjuade företag anser att Panelens granskning lett till bättre redovisning från företagen. Denna bättre redovisning preciseras av respondenterna som att praxis blivit mera enhetlig och att bättre upplysningar lämnas. Att påverkan kommer att bli större i framtiden beroende på att Panelens granskning av kommande (2003) årsredovisningar hamnar bättre i tiden och företagen kan ta större hänsyn till Panelens granskning är en respondents åsikt. Samtliga respondenter menar dock att de synpunkter som Panelen hade på deras årsredovisningar 2002 har beaktats i årsredovisningen för 2003.

Om det offentliggörande av Panelens kritik som fungerar som sanktion i nuläget tycker respondenterna något olika, även om samtliga anser det vara ett rimligt förfarande. Svaren skiftar från att detta är ett ”ok” förfarande till att det är självklart. En respondent pekar på att Panelens förfarande egentligen innebär två sanktioner.

Dels offentlighet som kan vara skadande och skapa press på företaget, och dels att Stockholmsbörsen kan bötfälla dem.

Vilken reaktion som Panelens granskning bör innebära från revisorer är en fråga som respondenterna inte säger sig ha funderat mycket över. Den övergripande uppfattningen är att de anser att revisorerna förmodligen själva tar åt sig av kritiken och att dessa frågor bör gå igenom tillsammans med involverat företag. En respondent tycker även att RN bör följa upp Panelens uttalanden och utifrån dessa ta ställning till om revisorns arbete bör utredas. Respondenten uttrycker att utredning bör ske endast om det gäller ”grava” fall, anledningen till detta är att han anser redovisning vara ett område där olika bedömningar är möjliga.

Bara för att Panelen yttrar sig behöver detta inte betyda att revisorn gjort ett dåligt arbete.

6 Analys

Vi har i föregående kapitel presenterat den empiri som ligger till grund för den analys som här ska presenteras. Analysen utgår från de frågeställningar som redovisats i syftet med uppsatsen och utgår från den indelning vi haft tidigare i uppsatsen; analytiker, investerare, revisorer och företag.

6.1 Tolkning av empiri

Vi ställer de svar vi inhämtat mot det syfte och de mål som respektive tillsyn av finansiella rapporter har, som presenterats i kapitel 3. Vårt mål är att urskilja den påverkan som Panelen haft för respektive grupp i de fall detta är möjligt. I de fall det finns avvikande uppfattningar inom gruppen kommer vi att ge vår syn på varför dessa uppkommit.

6.1.1 Analytiker

Vårt arbete med analytikerna som grupp har motiverats med att dessa är intresserade av den information som företagen presenterar i sina finansiella rapporter, detta för att de som arbetsuppgift har att värdera andelar, aktier i företagen. För denna värdering har vi antagit att företagens finansiella rapporter fungerar som ett underlag, en del i analysen. Samtidigt som analytikerna som grupp bör vara intresserade av flera granskningar av de finansiella rapporterna är det även möjligt att de inte uppfattar de förändringar i det publicerade materialet som denna granskning kan innebära som något positivt. Att granskningen uppfattas som både positiv och negativ står utom tvivel efter vår undersökning.

En av analytikernas åsikter var att han instinktivt ställde sig frågande till om det finns ett behov av Panelen och att han uppfattade det som om deras arbete redan utförs av revisorerna tyder på han anser att revisionen är tillförlitlig och att redovisningen i dagsläget går att lita på. Därmed skulle Panelens arbete inte få någon effekt på hans syn på redovisningen (eller revisionen). En viss tveksamhet kan dock anas då det tilläggs att det är för tidigt att säga exakt vad Panelens funktion kommer att bli. Denna åsikt går igen i avsnittet ”relation till revision” där det anges att tilliten till revisionen är stor i dagsläget. Analytikerna anger i allmänhet att revision inte är en garanti för att redovisningen har upprättats i enlighet med lagar och god redovisningssed. Denna uppfattning har knappast åsamkats av Panelens arbete då detta synsätt är i enlighet med de förutsättningar som anges av de normer och ramverk som finns för revision. Detta ramverk ger en tydlig bild av att revisionen inte kan ge någon garanti för en redovisning som är

”kliniskt fri” från felaktigheter utan endast att revisorerna ska undersöka redovisningen enligt god revisionsred så att väsentliga fel upptäcks (se avsnittet Revision). Eftersom den uppfattning som här redovisas av vår respondent så tydligt överensstämmer med dessa grundförutsättningar för revision, som funnits under en lång tid, utgår vi från att det är ifrån detta ramverk analytikern fått sin uppfattning. En annan tolkning av detta svar kan vara att inte enbart revisionen kan garantera en felfri redovisning utan att intresse finns från upprättarna av redovisningen att ge en korrekt bild av sin rörelse. En ytterligare aspekt kan vara att det behövs andra påtryckningar än revision för att företagen ska ha intresse av att producera en god redovisning, såsom ett behov för företagen att uppfattas som etiska av kunderna, press från ägare och andra att ge rättvis bild av företaget o.s.v. Oavsett vilken av ovanstående som kan tänkas vara orsaken till att analytikerna inte ser revisionen som ensam garant för att redovisningen är korrekt är det förhållanden som funnits innan Panelen inrättats och knappast påverkats drastiskt av densamma.

En annan reaktion var att man reagerade positivt på Panelens uttalade syfte att verka för att redovisningen blir mer internationellt jämförbar. De analytiker som deltog i vår undersökning gav oss intrycket att de först sedan de kommit i kontakt med Panelens syfte att få redovisningen mer internationellt jämförbar kommit att reagera på det positiva i detta. Det var överlag först då de ställdes inför frågan som tog upp att Panelens granskning kommer att krävas i och med IAS-förordningen som de tog upp internationell jämförbarhet. I och med detta känner vi att vi måste påpeka att det kan vara så att analytikerna inte svarade på vår fråga utan att de gav oss ett svar som påverkats av frågan. I just detta fall känner vi att det hade varit mera givande att inte inleda vår enkät med en presentation av Panelens arbete. Det måste dock sägas att vi genom att inleda med denna presentation fick svar av de analytiker som hade intresse av de frågor som Panelens granskning väcker. Möjligen har analytiker inte funderat mycket i banor av internationell jämförbarhet tidigare, men när de konfronteras med Panelens arbete och dess syfte börjar tänka på denna problematik. Panelens instiftande och dess arbete skulle i så fall få effekten att analytiker görs mer uppmärksamma på internationell jämförbarhet mellan företags redovisning. Det är även så att internationell jämförbarhet mellan företag är ett aktuellt ämne för redovisningsintresserade, vilket kan vara en anledning till att analytikerna uppmärksammar detta. Om Panelens arbete kommer att leda till internationell jämförbarhet i praktiken eller ej beror naturligtvis inte på hur spridd kunskapen om Panelens arbete kommer att bli bland analytikerna i framtiden. Utan detta beror på de regler och rekommendationer som gäller för redovisning inom, i första hand, EU, och om det kommer att utvecklas enhetliga tolkningar av de regler för övervakning av finansiella rapporter som gäller, och enhetliga sanktioner vid överträdelser. I dagsläget är det relativt tydligt i de svar vi fått i vår undersökning att inte många analytiker har någon egentlig kunskap om vad Panelens arbete innebär. Utifrån analytikernas svar kan vi inte konkret säga att Panelen får effekten att redovisningen blir mera internationellt jämförbar. Dock verkar det som att analytikerna har uppfattningen att övervakning, likt den som Panelen

utför, kan leda till mera jämförbara finansiella rapporter inom EU. Detta betyder i sin tur att deras syn på redovisning har förändrats i och med Panelens granskning.

Reaktionen att kritik från panelen ”väcker [...] frågor rörande vilka överväganden styrelse och revisorer gjort” och att klarhet skulle önskas i dessa frågor leder oss till en huvudfråga, nämligen hur Panelens arbete påverkar synen på företagets redovisning. Reaktionen kan tolkas som att analytikern fått sig en extra tankeställare om de överväganden som gjorts vid arbetet med redovisningen. Att analytikerna börjar tänka i dessa banor tyder på att de tänker mer på att redovisning inte är en exakt vetenskap utan att man kan göra olika bedömningar om samma redovisningsproblem, ett förhållande som Panelen enligt detta resonemang har uppmärksammat.

Panelens arbete har lett till olika reaktioner bland analytikerna. Gemensamt för respondenterna är dock att deras syn på redovisning ändrats sedan de kommit i kontakt med Panelens arbete.

6.1.2 Investerarare, Aktiespararna

Respondenten anger att han har stor tillit till revisionen i dagsläget men att det i vissa lägen släppts igenom tvivelaktig redovisning och att revisionsberättelsen borde innehålla mer information. Han tycker också att ABL borde vara skarpare formulerad så att revisorerna kunde göras ansvariga oftare för misstag som de gör. Detta alltså om hans syn på revision i dagsläget. Huruvida de olika beståndsdelarna i denna sammanfattning påverkats av Panelens arbete eller ej svarar han i princip klart nej på. Han motiverar detta med att Panelen och revisionen är två olika organ med olika syften. Detta uttalande förekommer även bland de andra respondentgrupperna och är, åtminstone på det sätt vissa av respondenterna förklarar det, delvis felaktigt. Flera respondenter skiljer på ”marknadsplatsen” och företaget och menar felaktigt att Panelen enbart rapporterar till marknadsplatsen medan revisionen riktar sig mot företaget. Denna missuppfattning kan förklaras med att Panelen är nyinstiftad och att alla inte än fått förhållanden kring Panelen helt klara för sig. Att Panelen och revisionen har något olika inriktningar på sina granskningar är dock något som vi har sett i vår utredning av de två olika granskningarna i kapitel 3. En invändning kan vara att det faktum att de har olika inriktningar inte behöver hindra att synen på revision ändras av att Panelen instiftats. Detta har våra respondenter, bland annat denna, resonerat sig fram till. Dock är respondenten konsekvent i den meningen att han säger dels direkt att hans syn på revision inte ändrats som följd av Panelens arbete, dels att det kan finnas olika åsikter om hur redovisningen bör utformas varför det inte är anmärkningsvärt att Panelen kritiserat redovisning som blivit godkänd. De synpunkter han har på den traditionella revisionen verkar ha varit i fokus för aktieägarna under en längre tid och således inte framkommit av någon sorts insikt som uppstått genom att Panelen belyst problematiken med att felaktig redovisning släpps igenom av de befintliga kontrollorganen. Vi noterar dock att

respondenten anser att, oaktat det faktum att redovisning inte är en exakt vetenskap, så ska kritik som framförts av Panelen kunna leda till granskning av den berörda revisorn/revisorerna med eventuell påföljd om det framkommer att revisorn/revisorerna gjort grova överträdelser. Detta skulle de facto ge en skillnad gentemot dagsläget där denna granskning inte finns (se kapitlet revision för hur granskningen av revisorer sker i dagsläget).

Respondenten anmärker på att Panelen inte har någon kontakt med Aktiespararna och anger detta som en anledning till att Aktiespararna inte har någon stor kunskap om dess arbete eller vilken effekt det fått. Vi kan uppfatta detta uttalande som att det finns en vilja hos Aktiespararna att ha detta samarbete men att det inte ”blivit av” att Aktiespararna initierat ett sådant. Om en sådan önskan finns är det kanske möjligt att någon form av samarbete kommer att inledas mellan dem i framtiden, vilket i så fall troligen kommer att påverka Aktiespararnas arbete och härigenom få någon sorts effekt. Vad ett sådant samarbete, om det skulle bli av, skulle kunna leda till är för osäkert att spekulera om här.

Sammanfattningsvis kan vi säga att Aktiespararnas syn på revision och redovisning enligt denna enkät inte ändrats märkbart. Eventuellt kan dess arbete dock få praktiska effekter eftersom deras kritik enligt respondenten skulle kunna tänkas leda till granskning av de berörda revisorerna av RN. En annan effekt skulle enligt vår tolkning av respondentens svar på enkäten kunna vara att Aktiespararna hämtar in åsikter från Panelen genom någon sorts samarbete.

6.1.3 Revisorer

Allmänt kan vi säga att revisorernas inställningar liknade varandra i mångt och mycket. Det måste naturligtvis uppmärksammas att revisorerna har ett starkt egenintresse vid tolkning av deras svar. Ett exempel är att det var ganska naturligt att de skulle svara jakande på frågan om revisionen i dagsläget uppfyller de krav som ställs på den eftersom de själva är en del av revisionsinstitutionen. Vi noterar dock att en av dem hade kritiska synpunkter.

Revisorerna trycker på att redovisning inte är en exakt vetenskap och att det inte går att garantera en helt felfri redovisning. De menar att Panelen här kan verka för en konsistent syn på redovisning. Denna åsikt ger en tydlig indikation på att de ser Panelen som ett verktyg för harmonisering av redovisningen som inte funnits tidigare, en tydlig effekt av Panelens arbete. Denna åsikt kan tolkas som att de anser att harmoniseringen kunde vara bättre i dagsläget. En invändning kan här vara att revisorerna har ett intresse av att framställa redovisning som en icke exakt vetenskap då detta skulle tona ner deras ansvar vid kritiserad redovisning. I detta fall har de dock stöd av lagstiftningen. De fundamentala begreppen ”god redovisningssed” och ”rättvisande bild” är ständigt under utveckling och rådande praxis har en central roll, även att det enskilda fallets omständigheter väger tyngre än normen ger stöd åt revisorernas uppfattning.

Överlag fick vi klara besked på våra frågor av revisorerna, något som vi tolkar som att de har god kunskap om Panelens arbete. De uppfattar Panelens granskning som av mer övergripande karaktär och anser till och med att Panelen skulle förlora i förtroende om den gick in på detaljfrågor. Detta kan ha att göra med revisorernas egenintresse då det knappast är i deras intresse att Panelen går in och "rotar" i deras arbete på detaljnivå. Oavsett denna eventuellt färgade åsikt är det tydligt att revisorerna anser att Panelens arbete bör inrikta sig på en mera övergripande granskning. Vi kan dock hålla med om att revisorernas arbete är, och ska vara, annorlunda än Panelens. Som vi kom fram till i kapitel 3 är revisornas uppgift mer djupgående med en bedömning av hela redovisningsprocessen, där god revisionsmedvetenhet styr arbetet. Panelens arbete är mer fokuserat på den slutgiltiga produktens utformning. Revisorerna är även anställda av företaget medan Panelen inte står i beroendeställning till företaget. Det finns även andra praktiska faktorer som verkar för att Panelens arbete inte kan bli för detaljerat. Panelens möjlighet att granska samtliga noterade företag på djupet borde vara liten med tanke på resurser och tid. Dock finns det ingen praktisk orsak att inte granska detaljer när de väl blivit funna.

Vad gäller konkreta effekter på redovisningen får vi även här relativt klara och tydliga svar där de anger att Panelens arbete fått effekter genom att företagets redovisning påverkats och att god redovisningsmedvetenhet förtydligats. En reaktion är dock att intresset kunde vara större och att sanktionsmöjligheter för Panelen är nödvändiga för att Panelen ska få en större effekt.

6.1.4 Företag

Det är i egenskap av upprättare av finansiella rapporter som företagen har svarat på vår enkät. De har därför en stor inverkan på redovisningens utveckling.

Företagen gav ett blandat intryck om sin inställning till revision, alltså hurvida den kan uppfylla sitt syfte att garantera att redovisningen är i enlighet med lag och god redovisningsmedvetenhet. Vi fick olika svar på frågan om Panelens arbete ändrat deras tidigare inställning till revision. En respondent menar att revisorn garanterar att redovisningen är i enlighet med lag och god redovisningsmedvetenhet, medan Panelen har ett annat synsätt som enligt honom mer utgår från "praxis" och har ett "användarperspektiv". I kapitlet om nuvarande tillsyn kom vi fram till att Panelen har ett tydligt investerarfokus medan revisionen ska tillgodose flera intressenter, här finns en tydlig skillnad. Det finns även andra skillnader som t.ex. att Panelen granskar det färdiga dokumentet medan revisorerna granskar hela redovisningsprocessen. Dock är synsättet att skilja mellan Panelens granskning, som benämns granskning av "praxis", och revisionens granskning, som benämns "redovisning enligt lagar och rekommendationer" något märkligt eftersom de hänger samman på ett tydligt sätt. Revisionen och Panelen ska granska om årsredovisningarna är upprättade enligt god redovisningsmedvetenhet, vilken är tydligt

kopplad till hur praxis ser ut inom redovisningsområdet. Respondenternas resonemang innefattar även en kommentar att revisionen granskar om redovisningen är i enlighet med lag och god redovisningssed medan Panelen gör granskningen utifrån marknadsplatsens krav. Genomgången i kapitlet om nuvarande tillsyn visar dock att dessa krav är samma! Stockholmsbörsens (marknadsplatsens) noteringsavtal kräver av de noterade företagen att de följer redovisningslagar och god redovisningssed, vilket även är revisionens uppgift att granska om företagens uppfyller. Respondenternas sätt att se det är dock att eftersom granskningarna enligt dem sker utifrån olika perspektiv påverkas inte synen på revision av Panelens arbete. Företagen är dock överens om att lag och god redovisningssed är den måttstock de finansiella rapporterna ska upprättas enligt. Alla företag i vår undersökning har använt sig av en redovisning som inte stämmer överens med Panelens uppfattning av redovisning i enlighet med lag och god redovisningssed. Deras synpunkt att Panelens kritik utgår från praxis och har ett användarperspektiv kan även tolkas som att företagen anser att lag och god redovisningssed ger större rum för tolkningar än praxis. Den granskning som Panelen utför är för snäv och tar inte hänsyn till de anledningar som kan finnas till val av redovisningslösningar som inte överensstämmer med praxis. Uppfattningen från företagen är då att Panelen gör en bokstavstrogen tolkning av begreppen lag och god redovisningssed när dessa enligt företagen egentligen medger större utrymme för tolkning. Detta visar att Panelens syfte att garantera redovisning enligt lag och gällande rekommendationer inte uppfylls enligt de företag som svarat på vår enkät. Dessa anser snarare att Panelen ger ett uttryck för gällande praxis på redovisningsområdet.

Oavsett hur företagens reaktion att göra åtskillnad mellan praxis och lag och god redovisningssed ska tolkas är dessa reaktioner intressanta eftersom Panelens arbete uppenbarligen har lett till att företagen har fått fundera över vilka krav som ställs på dem av dels revisorerna, dels Stockholmsbörsen. En respondent erkänner även att han ”börjat fundera kring gränsdragningar i revisorns uppdrag”. Panelens arbete har gjort att de fått pröva gamla uppfattningar om vad som är revisionens uppgift och vad Stockholmsbörsen kräver av dem på en teoretisk nivå. Deras syn på revision får därmed sägas ha påverkats även om de initialt säger motsatsen. Man ska här även komma ihåg att vi enbart utfrågat företag som blivit kritiserade av Panelen så de vi intervjuat har redan tidigare fört en diskussion med Panelen och är i allra högsta grad medvetna om att den existerar och vad dess arbete går ut på. Respondenternas svar är därför inte ogenomtänkta kommentarer på ett fenomen de plötsligt konfronteras med i vår undersökning. Vi mildrar därmed den risken att deras svar är ogenomtänkta reflektioner som resulterar i felsägningar om sakförhållanden, som vad som egentligen är Panelens granskningskriterier och vad som är Stockholmsbörsens krav.

En annan tar upp en av de mera uppmärksammade frågorna som Panelen kritiserat nämligen 40 års avskrivningstid på goodwill och menar att det är märkligt att revisorerna släppt igenom denna redovisning under ett flertal år utan att kommentera den. Panelen har alltså pekat på ett konkret problem som dock

respondenten verkar ha varit medveten om tidigare. Möjligen har dock Panelen ytterligare tydliggjort dessa avvikelser. Synen på revision och redovisning har alltså inte grundat på denna reaktion ändrats av Panelens arbete.

Uppfattningen att det finns olika tolkningar av redovisningsregler är mycket enstämmig bland företagen, och de anger alla att detta är en faktor som gör att det inte behöver betyda särskilt mycket att Panelen kritiserat redovisning som revisorerna redan granskat. Denna inställning är kanske förståelig då företagen i sitt arbete ofta konfronteras med redovisningsproblem och därför har en förståelse för att olika lösningar kan väljas.

En respondent anser att Panelens granskning har ett värde eftersom den ger en signal från användarna hur redovisningen uppfattas från denna grupp. Detta ger intrycket av att han uppfattar Panelens granskning som en granskning ur användarperspektiv, som inte funnits tidigare. Det kan diskuteras om detta uttalande är korrekt eller ej då även revisionen får anses ha ett användarperspektiv, låt vara att Panelen inriktat sig på en specifik användargrupp (kapitalmarknaden). Oavsett vilket tyder uttalandet på att företaget anser sig ha fått en ny infallsvinkel på hur dess publicerade redovisning uppfattas, och det är för oss rimligt att anta att om företaget noterar denna åsikt även i någon utsträckning tar hänsyn till denna. Panelen kan alltså få en viss effekt på redovisningen om företagen enligt detta resonemang tar till sig dess åsikter och ändrar redovisningen i riktning mot ett ”användarperspektiv”, låt vara att det är lite oklart vad som menas med detta begrepp. Ett sådant hänsynstagande är naturligtvis ett av Panelens syften.

En annan respondent uttrycker dock att Panelens granskning är ointressant för användarna av informationen eftersom den är för ”akademisk”. Denna respondent anser att företagen påverkas endast lite av Panelens utlåtanden. Det visar att reaktionen på Panelens uttalanden inte är enstämmig och att det inte är självklart för alla företagen att Panelen kommer att få effekter för redovisningen.

6.1.5 Företagens faktiska redovisning

I och med att respondenterna valt att vara anonyma känner vi att vi inte kan kommentera deras redovisning enskilt. Dock kan sägas att samtliga företag som ingått som respondenter i vår undersökning ändrat sin redovisning i nästkommande rapport efter det att de blivit kritiserade av Panelen. Denna förändring av redovisningen innefattar hos våra respondenter ett fall av direkt förändring av redovisningsprinciperna och att två företag lämnat tydligare motivering av de överväganden som ligger till grund för vald redovisningsprincip, alltså lämnande av ytterligare information.

6.2 Panelen som övervakande organ

Frågan som måste ställas är om Panelen uppfyller de krav som ställs på ett övervakande organ genom IAS-förordningen och CESR:s standarder 1 och 2. Är det så att dessa krav uppfylls så finns det möjlighet att betrakta Panelen som kommande övervakare. Och därför som den övervakare som företag och andra intressenter till finansiella rapporter är tvungna att ta hänsyn till.

6.2.1 Den behöriga myndigheten

Två utredningar av de effekter som IAS-förordningen får för den svenska marknaden har tagits upp i denna uppsats, *Framtida Finansiell Tillsyn* (SOU 2003:22) och *Internationell redovisning i svenska företag* (SOU 2003:71). Dessa båda utredningar anser att valet står mellan FI och BFN om att bli den behöriga myndighet som presenterats i kapitel fyra, och att det i slutändan blir BFN som får ansvaret. Oberoende av vilken myndighet som blir den behöriga så kommer det att, i European Enforcers Coordination Sessions, skapas ett forum för de framtida övervakare som inte är myndigheter, vilket öppnar för att ett organ som Panelen kan sköta övervakningen åt den behöriga myndigheten. Att det blir BFN som blir behörig myndighet hindrar inte att Panelen får det faktiska granskningsansvaret.

CESR:s första standard ger möjlighet att delegera den faktiska övervakningen. Kravet som CESR ställer för delegering är att det organ som utför övervakningen ska vara övervakat av och rapportera till den slutgiltiga behöriga myndigheten. Nuvarande organisation på redovisningsområdet i Sverige är att RR utfärdar rekommendationer baserade på IFRS. Detta är en uppgift som SOU 2003:71 förväntar att RR kommer att upphöra med (SOU 2003:71, s 171). Denna uppgift kommer i stället att utföras av BFN. I och med detta begränsas RR:s arbetsuppgifter medan BFN:s ökar. Därför kan det ses som ett logiskt steg att RR genom Panelen tar över övervakningsdelen när BFN tar över ansvaret för att anpassa internationella redovisningsstandarder till svenska förhållanden. Att Panelen har som mål att bli övervakare av de noterade företagens redovisning i Sverige uttrycks i *Panelen för Övervakning av Finansiell Rapportering – Rapport för 2003/2004*: ”Det är Föreningens (Föreningen för utvecklande av god redovisningssed, vår anm.) målsättning att arbetet i panelen skall fortgå även efter år 2005” (Redovisningsrådet 2004 s 20).

6.2.2 Oberoende

CESR:s första standard tar upp frågan om oberoende för den behöriga myndigheten, men hur stort oberoende som krävs för det granskande organet specificeras inte mer än att kravet på oberoende är uppfyllt om en ”Self Regulating Organization” (SRO) har hand om övervakningen. Panelen är genom sin organisation påverkad av intressenter med stor betydelse för självregleringen

på den svenska marknaden, t.ex. Stockholmsbörsen. Men den nya övervakningen kommer inte att bygga på självreglering utan på delegerad tillsyn varför oberoende kommer att vara en fråga för den behöriga myndigheten och inte för övervakaren, precis som statueras i CESR:s första standard. Frågan blir då om man kan se Panelen som en SRO. Vad som menas med SRO tas inte upp av CESR i standard 1, men det kan förutsättas att det är organisationens oberoende som fokuseras. Panelen är en självständig enhet under Föreningen för utvecklande av god redovisningssed. Detta innebär att den i strikt mening kan ses som oberoende. Frågan om Panelens oberoende är dock en där Panelens lämplighet som övervakare kan ifrågasättas, genom att Panelen ingår i en organisation med stort inflytande på redovisningen och redovisningsregleringen i Sverige. Men enligt nuvarande standarder är kravet på oberoende uppfyllt för Panelen om den blir övervakad av den behöriga myndigheten.

6.2.3 Tillräcklig styrka

Med tillräcklig styrka förstås enligt CESR:s Standard 1 möjlighet att övervaka finansiell information samt möjlighet att inhämta ytterligare information från företagen som granskas och deras revisorer. Begreppet tillräcklig styrka innefattar även att vidta åtgärder som överensstämmer med syftet att upprätthålla att den finansiella informationen är i enlighet med gällande redovisningsstandarder. Det är denna styrka som den behöriga myndigheten kan delegera.

Att Panelen hanterar allt material rörande företagen med sekretess innebär att de kan förväntas vara villiga att medverka i Panelens granskning. Företagens medverkan säkerställs även genom Panelens samarbete med Stockholmsbörsen. Enligt börsens noteringsavtal har Panelen möjlighet att inhämta ytterligare information från de övervakade företagen. I frågan om tillräcklig styrka och möjlighet att övervaka finansiell information är Panelens organisationsförhållande, som en del av Föreningen för utvecklande av god redovisningssed, en styrka. Föreningen har verkat för utvecklingen av god redovisningssed och enhetlig redovisning en längre tid och är ett på redovisningsområdet välkänt organ.

6.2.4 Förhållande mellan revision och Panelen

Det fastställs i CESR:s Standard 1 att den normala arbetsgången är att den finansiella informationen granskas efter att den publicerats. Detta förhållande är det som råder i Sverige genom att Panelens granskning sker efter det att revisorerna har kommit med sitt utlåtande och den finansiella rapporten publicerats.

6.2.5 Faktisk övervakning

Standard 1 tar upp de producenter av information som ska granskas och dessa är företag vars andelar noterats på en auktoriserad marknad, eller har ansökt om notering på liknande marknad. Den information som ska granskas innefattar års- och delårsrapporter för både moderbolag och koncern. Kraven som ställs överensstämmer med den granskning som Panelen utför, de granskar finansiella rapporter från företaget som handlas på en svensk auktoriserad marknad.

Standard 1 fastställer att godkännande från övervakaren innan publicering kan förekomma men att detta godkännande inte ska innebära att övervakaren utger redovisningsstandarder. Panelen ska enligt sin arbetsordning uppmärksamma generella problem som har sitt ursprung i de noterade bolagens finansiella rapporter och rapportera sådana problem till lämpligt regelskapande organ, vilket innebär att Panelen inte har som ambition att utge redovisningsstandarder. I Panelens rapport för 2003/2004 uttrycks även att Panelen ska undvika att bli ett nytt organ som tolkar innebörden i t.ex. RR, och att Panelens enda uppgift är att uttala sig om att en viss avvikelse skett och bedöma om företaget ska kritiseras för detta.

Granskningen från övervakaren ska enligt CESR Standard 1 bygga på en urvalsmodell för vilka utgivare av finansiell information och vilka dokument som ska granskas. De föredragna modellerna ska vara blandningar av risk-, rotation- eller stickprovsmodeller. Indikationer på att redovisningen är felaktig från revisorer eller andra organ samt klagomål på redovisningen ska även innebära granskning. Panelen prövar ärenden som direkt förelagts denna eller som på annat sätt uppmärksammats, urvalet av de ärenden som behandlas av Panelen utgår från kriterierna väsentlighet och risk. Det finns därför inte heller på detta område några skillnader mellan de krav som CESR ställer på övervakningen och den övervakning som Panelen i dagsläget utför.

6.2.6 Åtgärder

Den åtgärd som övervakaren vidtar ska enligt Standard 1 leda till att företaget offentliggör och rättar till felaktigheten som upptäckts. Det är viktigt att åtgärderna är konsekventa, att liknande felaktigheter och avsteg från rådande standarder leder till att liknande åtgärder vidtas. Panelens offentliggörande av att de uttalar kritik sker på samma sätt oberoende av vilken felaktighet som upptäckts, de vidtar samma åtgärd för alla avvikelser de upptäcker.

Offentliggörandet av Panelens arbete har i flera fall lett till att företagen förändrat och förtydligat sin redovisning, som exempel kan Atlas Copco och Electrolux redovisning användas. Dessa företag har lämnat ytterligare information om sina goodwill-avskrivningar efter det att Panelen offentligt kritiserat dessa. Om detta

har lett till att redovisningen kan betraktas som korrekt kan diskuteras, men exemplet kan användas för att fastställa att Panelens kritik har effekt.

Ett problem för Panelen är att åtgärden den vidtar ska ske vid korrekt tidpunkt. Panelens uttalande av kritik för årsredovisningar för 2002 har i ett fall skett så sent som i februari 2004, vilket måste uppfattas som alldeles för sent. Företaget borde vid denna tidpunkt redan arbeta med sitt bokslut för räkenskapsåret 2003 och Panelens synpunkter kan därför vara svåra att beakta. Detta är dock ett förhållande som kan förväntas ändras. Panelen bildades i april 2003 vilket bidragit till att granskningen av årsredovisningar för 2002 drog ut på tiden. Det kan dock inte ännu med säkerhet sägas att Panelens granskning offentliggörs vid en korrekt tidpunkt. Dels beroende på att denna tidpunkt beror på det enskilda fallet och dels beroende på att Panelens granskning är tidskrävande i och med att företaget ska få möjlighet att besvara Panelens frågor innan kritik kan uttalas och offentliggöras. Undantaget med vad som menas med korrekt tidpunkt kan Panelens reaktion i fråga om åtgärder vid avsteg från gällande redovisningsregler sägas vara i linje med vad CESR kräver.

7 Slutsatser

Vi ska här redovisa de slutsatser vi dragit av studien uppdelade på samma vis som vår enkät. Vi avslutar kapitlet med att lämna förslag till framtida studier inom ämnet.

7.1 Slutsatser

Vårt syfte har varit att utreda den effekt på synen på redovisning och revision och på den faktiska redovisningen som Panelen har fått. Vi har även velat se om Panelen kan bli det övervakande organ som kommer att krävas i och med IAS-förordningen.

7.1.1 Behov av övervakning

Den slutsats som är enklast att dra av det underlag vi har är att tidsaspekten är avgörande för uppfattningen om ett behov finns eller inte. Detta är intressant eftersom det i nuläget avslöjats skandaler i företagsvärlden som handlar om redovisning. I och med detta borde de som är intresserade av redovisning välkomna ytterligare granskning. I synnerhet gäller detta för analytikerna och investerarna. Det underlag vi lyckats få in är för litet för att dra några definitiva slutsatser, endast tre av 69 tillfrågade analytiker svarade och som representant för gruppen investerare har vi använt Aktiespararnas Riksförbund som är fokuserade på minoritetsägarnas intressen. En slutsats vi drar av att analytikerna inte varit intresserade av att medverka i undersökningen är att många analytiker i dagsläget helt enkelt inte har något intresse av Panelens arbete och inte heller tar hänsyn till det. Vi är medvetna om att tidsperspektivet här kan ha en stor betydelse då Panelen inte funnits länge och dess arbete kanske kommer uppmärksammas mer i framtiden då de hunnit etablera sig. Vi anser dock att det uppenbara ointresse vi mött ger en bild av analytikernas syn på Panelen i dagsläget. Samtidigt ska man ha i åtanke att analytikerna visade en generell motvilja mot att ställa upp i enkäter vilket naturligtvis även påverkade bortfallet. Men oberoende av detta har de analytiker vi fått svar från inte upplevt att det finns något behov av ytterligare övervakning vid sidan av revisionen. Detta ska jämföras med att de övriga tillfrågade ställde sig positiva till Panelens övervakning, även om inte alla upplevde att den var nödvändig. Revisorerna som grupp anser att Panelen ej är nödvändig för att garantera en korrekt redovisning men alla inom gruppen är positiva till att den bildats. Detta motiveras med att redovisningen inte är statisk utan under ständig utveckling och därför anser de att Panelen är ett adekvat organ som kan komplettera och utveckla bilden av god redovisningssed.

7.1.2 Relation till revision

Detta är ett område där respondenterna uttryckt liknande uppfattning, att extern revision är tillräcklig för att redovisningen ska kunna anses vara upprättad i enlighet med lag och god redovisningssed samtidigt som en ytterligare granskning är bra. De motiverar dock sina svar på olika sätt. Företagen utgår från den faktiska redovisningen och menar att Panelen ger uttryck för praxis på området, revisorerna och investerarespondenten anser att mer granskning inte kan skada. Analytikerna är de som i störst utsträckning tycker att den externa revisionen är tillräcklig. Av detta kan man dra slutsatsen att samtliga inblandade har uppfattningen att redovisning inte är en exakt vetenskap och synpunkter på den faktiska redovisningen bidrar till utvecklingen av denna. Detta är viktigt eftersom flera av de intervjuade grupperna hade kunnat uppfatta det som att Panelen skapade merarbete eller misstro för deras arbete, detta gäller i första hand företagen och revisorerna. Att analytikerna uppfattar revisionen som tillräcklig kan tyda på att de anser att redovisningen som underlag för deras analys är tillräckligt enhetlig och korrekt, eller att de inte använder redovisningen på detta sätt utan samlar information från andra källor. Att Aktiespararna anser att ytterligare granskning är bra passar väl ihop med deras mål att skydda minoritetsägarnas intressen. En till granskning torde innebära att ytterligare upplysningar lämnas i redovisningen.

7.1.3 Effekt av Panelens granskning

I vår enkät har framkommit olika exempel på hur Panelen har påverkat redovisningen och våra respondenters uppfattning av denna. För analytikerna har påverkan inneburit att de börjat fundera kring redovisningens internationella jämförbarhet och att redovisningen är beroende av val som gjorts av dem som upprättar den. Panelen kan i fallet med analytikerna ha haft effekten att de i större utsträckning börjar ifrågasätta företagets redovisning. I förlängningen kan detta innebära att analytikerna uppfattar företagets redovisning som ett mera användbart underlag för deras arbete.

Panelen har inte varit verksam under tillräckligt lång tid för att få någon effekt på Aktiespararnas åsikter om redovisning. Dock kan eventuella framtida effekter uppstå av Panelens arbete om de väljer att samarbeta med Aktiespararna, något som i nuläget är oklart huruvida det kommer ske eller ej.

Konkreta effekter som Panelen fått för revisorerna är att deras syn på företagets redovisning påverkats av Panelens kritik och att god redovisningssed har förtydligats. Revisorerna anser att granskning av redovisningen i de noterade företagen av två olika organ med skilda uppdragsgivare kan på sikt leda till en harmonisering av redovisningen. För att Panelen ska få ännu större effekt i

framtiden anser revisorerna att den bör ges sanktionsmöjligheter samt att intresset för dess arbete måste öka. Slutsatsen är att revisorerna inte upplever Panelen som undergrävande av deras auktoritet utan att det är en naturlig utveckling att ytterligare övervakning krävs. En anledning till deras uppfattning kan vara att mera intresse och offentlighet kring företagens redovisning gör revisorernas arbete enklare, skapar ett nytt påtryckningsmedel om revisorerna är av uppfattningen att något i redovisningen är oklart.

För företagen som grupp har vi sett att Panelens arbete haft konkreta effekter genom att samtliga de företag som deltagit i vår studie ändrat eller förtydligat sin redovisning efter att de blivit kritiserade av Panelen. Efter vår undersökning måste vi komma till slutsatsen att företagen är intresserade av att deras redovisning uppfattas som korrekt, även detta kan ha sin grund i den offentlighet som finns hos Panelens kritik. Redovisningen är för företagen ett sätt att kommunicera med sina ägare och allmänheten och det är därför viktigt att denna inte utsätts för kritik.

En effekt av Panelens arbete har varit att företagen fått utvärdera sina tidigare uppfattningar om de grundläggande förutsättningarna för sin redovisning. Tidigare har företagen i vår undersökning haft en mer pragmatisk inställning till den finansiella information de producerat. Panelen har här haft effekten att företagen fått ta ett mer teoriskt, grundläggande grepp om sitt arbete.

7.1.4 Sammanfattade slutsatser avseende våra respondenter

Att ytterligare ett tillsynsorgan utöver revisionen instiftats har således påverkat analytikernas syn på redovisning, genom att de börjat fundera över dess internationella jämförbarhet samt att den är beroende av överväganden som upprättarna gjort. Företagens syn på revision har påverkats genom att de börjat fundera över vad som krävs av deras redovisning av revisionen, respektive vad marknadsplatsen kräver. Även revisorernas syn på redovisning har påverkats i och med att de ser Panelen som ett verktyg för harmonisering av redovisningen som inte funnits tidigare. Vad gäller investerargruppen har vi inte kommit fram till att synen på redovisning eller revision ändrats på något anmärkningsvärt sätt.

Samtliga respondentgrupper har påverkats av att Panelen endast har funnits och verkat under en kortare tidsperiod. Effekterna av dess arbete kommer troligtvis att visa sig tydligare efter att den fått verka under en längre tid och ge avtryck i redovisningssammanhang.

7.1.5 Panelen som övervakande organ

Panelens granskning är väl i linje med de krav som CESR ställer på den faktiska övervakaren. Vad som kan vara problematiskt är att Panelen är en del av en

inflytelserik organisation på redovisningsmarknaden i Sverige, därför kan deras oberoende ifrågasättas. Att Panelen är en del av Föreningen för utvecklande av god redovisningssed är dock en styrka när det gäller möjlighet och kompetens att utföra den faktiska övervakningen. Sammantaget ser vi få hinder mot att Panelen i framtiden blir det övervakande organet för tillsyn av de svenska noterade företagens finansiella rapporter som EU kräver. I SOU 2003:22 framförs åsikten att detta är den bästa lösningen, den bevarar kompetens från självregleringens tid (SOU 2003:22, s 90). Detta innebär att det finns möjlighet för Panelen att bli den övervakare av svenska noterade företags redovisning som den har som mål att bli.

7.2 Framtida studier

Studiens syfte har varit att undersöka ”hur landet ligger” angående de frågeställningar som tagits upp. Detta beroende av att forskningsområdet av naturliga skäl är outforskat eftersom Panelen är förhållandevis nyinstiftad. Det hade varit intressant att återkomma till de frågeställningar vi tar upp om några år då Panelen har funnits med ett tag och kanske hunnit bli en del av den etablerade tillsynsverksamheten. Kanske mer långtgående effekter uppstår sedan ”nyhetens behag” lagt sig. Vidare kan det vara intressant att undersöka hur andra intressenter, såsom stat, kommuner, leverantörer och anställda, ser på det faktum att redovisning som godkänts av revisorerna kritiserats av en ytterligare instans. En annan fråga som hade varit intressant att belysa är hur Panelen själv ser på den effekt de har på redovisningen och redovisningens intressenter.

Källförteckning

Aktiebolagslag (1975:1385) (ABL), *FARs Samlingsvolym 2003 – del 1*, FAR Förlag AB, Stockholm

Bryman, Alan 2002, *Samhällsvetenskapliga metoder*, Liber, Trelleborg

CESR Standard no. 1 on Financial Information - Enforcement of Standards on Financial Information in Europe, CESR / 03-073, 12:e mars 2003

CESR Standard no. 2 on Financial Information – Coordination of Enforcement Activities, CESR / 03-317c, April 2004

Dahmström, Karin 2000, *Från datainsamling till rapport- att göra en statistisk undersökning*, Lund, Studentlitteratur

Europeiska Gemenskapernas Kommission 1995, *Harmonisering av redovisningssystemet: En ny strategi i förhållande till det internationella harmoniseringssystemet* Kom 95 (508) Hämtat från:
http://www.europa.eu.int/comm/internal_market/accounting/officialdocs_en.htm
[2004-09-21]

Europeiska Gemenskapernas Kommission 2000, *EU Financial Reporting Strategy: the way forward* Kom (2000) 359 Hämtat från:
http://www.europa.eu.int/comm/internal_market/accounting/officialdocs_en.htm
[2004-09-21]

Europeiska unionens officiella tidning 2003, *En förstärkt lagstadgad revision i EU - Meddelande från Kommissionen till Rådet och Europaparlamentet*, Europeiska unionens officiella tidning C 236/2, 2003-10-02

Fant, Johan-Erik 1994, *Revisorns roll*, Svenska handelshögskolan, Helsingfors

FAR 2002, *Revisionsprocessen*, *FARs Samlingsvolym 2002*, FAR Förlag AB, Stockholm

FAR 2003a, *FARs yrkesetiska regler*, Hämtat från:
<http://www.far.se/doc/FARs%20nya%20yrkesetiska%20regler.doc> [2004-04-17]

FAR 2003b, *Förord till Redovisningsrådets rekommendationer*, *FARs Samlingsvolym 2003 – del 1*, FAR Förlag AB, Stockholm

Finansinspektionen 2001, *FFFS 2001:5 Finansinspektionens föreskrifter om marknadsövervakning vid börser, auktoriserade marknadsplatser och*

värdepappersinstitut, Hämtat från:

<http://www.fi.se/finansinsp/ffsshow.asp?ffs=fs0105.htm> [2004-05-18]

Grundvall Björn, Rundfelt Rolf 2001, *Börsbolagens årsredovisningar 2001 – några iakttagelser*, Stockholmsbörsen

Grundvall Björn, Heurlin Sigvard, Rundfelt Rolf 2002, *Börsbolagens årsredovisningar 2002*, Nr 5 i Stockholmsbörsens skriftserie, Stockholmsbörsen

Hjalmarsson Bo, Falk Kari, Egenäs Lars, 2002, ”Införande av nya revisionsstandards?”, Balans nr. 11, FAR förlag

Holme Idar Magne, Solvang Bernt Krohn 1997, *Forskningsmetodik-Om kvalitativa och kvantitativa metoder*, Studentlitteratur, Lund

Huldén Lennart, Rundfelt Rolf 2000, *Börsbolagens årsredovisningar 2000 – några iakttagelser*, Stockholmsbörsen

Lag (1992:543) om börs- och clearingverksamhet (LBC)

Moberg, Krister, 2003, *Bolagsrevisorn*, Norstedts Juridik, andra upplagan, Stockholm

Nilsson, Stellan 1999, *Redovisningens normer och normbildare*, Studentlitteratur, Lund

Ordförandeskapets slutsatser Europeiska Rådet i Lissabon 23 och 24 mars 2000, Europeiska Rådet 2000

Redovisningsrådet 1995, *Föreställningsram för utformning av finansiella rapporter - Översättning av IASC's Framework for the preparation and presentation of financial statements*

Redovisningsrådet 2003a, *Arbetsordning för Panelen för övervakning av finansiell rapportering*, fastställd vid styrelsemöte 2003-03-04, Hämtat från: <http://www.redovisningsradet.se/pdf-03/panel-arbetsorning-4mars-2003.pdf> [2004-06-03]

Redovisningsrådet 2003b, ”En Panel för övervakning av finansiell rapportering bildas”, Pressrelease, April 2003, Hämtat från: <http://www.redovisningsradet.se/pdf-03/pressrelease-panel-for-overvakning.pdf> [2004-05-21]

Redovisningsrådet 2004, *Panelen för Övervakning av Finansiell Rapportering – Rapport för 2003/2004*, beställes från mail@redovisningsradet.se

Redovisningsrådets Rekommendation RR 22 Utformning av finansiella rapporter, *FARs Samlingsvolym 2003 – del 1*, FAR Förlag AB, Stockholm

Regeringens proposition 1995/96:10 del II, Års- och koncernredovisning

Rognerud, Knut Kainz 2004, ”Börsen kan förlora rätten att granska sig själv”
Dagens Nyheter 2004-05-09

SOU 2003a, *Framtida Finansiell Tillsyn, Betänkande av Utredningen om Finansinspektionens roll och resurser* SOU 2003:22, Stockholm 2003

SOU 2003b, *Internationell redovisning i svenska företag, Betänkande av IAS-utredningen*, SOU 2003:71, Stockholm 2003

Stockholmsbörsen 2003a, *Noteringsavtal / 2003-09-01*, Hämtat från:
<http://domino.omgroup.com/www/InfoSupervision.nsf/48b05a67b780646dc12569b6004124d6/0864f2b8217b70bbc12569b400299921> [2004-05-21]

Stockholmsbörsen 2003b, *Börsregler 2003/2004Handledning till noteringsavtal och noteringskrav*, Nr 2 i Stockholmsbörsens skriftserie

Svensson Bo, Edenhammar Hans 2000, *Årsredovisningslagen Lagkommentar, 2:a upplagan*, Göteborg, Tholin & Larsson förlag.

2003:1 Bure Equity AB, Hämtat från: <http://www.redovisningsradet.se/pdf-03/bure-beslut.pdf> [2004-06-03]

2003:2 Telelogic AB, Hämtat från: http://www.redovisningsradet.se/pdf-03/telelogicbeslut_slutgiltigt.pdf [2004-06-03]

2004:1 Atlas Copco, Hämtat från: http://www.redovisningsradet.se/pdf-04/Atlas_Copco_beslut_slutgiltigt.pdf [2004-06-03]

2004:2 Electrolux, Hämtat från: http://www.redovisningsradet.se/pdf-04/Electrolux_beslut_slutgiltigt.pdf [2004-06-03]

2004:3 Klöver AB, Hämtat från: http://www.redovisningsradet.se/pdf-04/Klovern_beslut_slutgiltigt.pdf [2004-06-03]

2004:4 FastPartner, Hämtat från: http://www.redovisningsradet.se/pdf-04/FastPartner_beslut_slutgiltigt.pdf [2004-06-03]

2004:5 Gambro AB, Hämtat från: http://www.redovisningsradet.se/pdf-04/Gambro_beslut_slutgiltigt.pdf [2004-06-03]

Bilaga 1

Lund 2004-05-11

Angående magisteruppsats om Övervakningspanelen

Vi håller på att skriva en magisteruppsats vid Lunds Universitet. Den behandlar den panel som Föreningen för utvecklande av god redovisningssed har bildat för att övervaka företagens redovisning (Övervakningspanelen). Vi undrar om ni kan tänka er att ställa upp och svara på ett frågeformulär med anledning av denna panels arbete och dess ställning vid sidan av lagstadgad revision. Frågorna behandlar det behov av övervakning ni upplever och den effekt övervakningspanelen fått för er. Frågorna behandlar även er syn på revision när ytterligare granskning av finansiella rapporter sker av Övervakningspanelen. Frågorna är öppna, men vi räknar med att det inte kommer att ta mycket av er tid i anspråk att besvara dem. Vår ansats bygger på att vi får svar från grupper som kommer i kontakt med finansiell rapportering i sitt yrkesutövande eller som investerare. Vi kan anonymisera svaren så att de i uppsatsen endast kommer att redovisas utifrån grupperna företag, analytiker, revisorer och investerare om ni vill detta.

Vi är ytterst tacksamma för svar till nedanstående adress om ni har möjlighet att medverka eller om ni är tvungna att avböja. (Har detta mail inte hamnat hos rätt person ber vi er att vidarebefordra det till någon annan hos er.)

Tack på förhand och vänlig hälsning

Carl, Ingemar, Martin

Bilaga 2

Frågor rörande Övervakningspanelen och den granskning denna gör av noterade företags årsredovisningar

Övervakningspanelen (Panelen) är en självständig enhet under Föreningen för utvecklande av god redovisningssed, och den har till uppgift att granska svenska aktiebolag som har aktier noterade vid svensk börs eller auktoriserad marknadsplats. Övervakningen syftar till att säkerställa att bolagens finansiella rapporter är upprättade i enlighet med lag och god sed för aktiemarknadsbolag och består i att publicerade rapporter granskas. Av speciellt intresse för de frågor som följer nedan är att Panelen har granskat årsredovisningarna för 2002 för samtliga bolag som är noterade i Sverige. De granskar även årsredovisningarna för 2003, men denna granskning har nyligen presenterats varför den är av mindre intresse för denna undersökning.

Panelens syfte är att genom sin övervakning skydda investerarna och upprätthålla allmänhetens förtroende för kapitalmarknaden. I och med detta har Panelen ett syfte som gör att dess granskning hamnar nära den som utförs vid revision. Det är även så att EU genom IAS-förordningen, som börjar gälla 2005, kräver övervakning av företagens rapporter vid sidan av revision.

Panelen har i nuläget ingen sanktionsmöjlighet, utan den åtgärd som de vidtar om de finner att redovisningen inte är i överensstämmelse med lag och gällande rekommendationer är att överlämna sitt beslut till marknadsplatsen där företaget har sina aktier noterade. Panelens beslut offentliggörs även genom att publiceras på redovisningsrådets hemsida.

Nedanstående frågor är utformade för att undersöka dels er inställning till denna ytterligare övervakning av redovisningsrapporter vid sidan av revisionen, dels hur Panelen har påverkat er syn på revision och på redovisning. Frågorna är grupperade under rubrikerna **Behov av övervakning**, **Relation till revision** och **Effekt av Panelen**.

Vi ber er att fylla i nedanstående korta information och svara på de frågor som följer. Vår undersökning bygger på att vi i största mån vill använda oss av öppna frågor samtidigt som dessa ska kunna besvaras tydligt varför motiveringar av era svar är viktiga för oss. Tvekar ni på era svar kan ni kontakta oss eller lämna era synpunkter som kommentar till svaret.

Vill ni lämna mera uttömmande svar får ni gärna göra det i slutet av dokumentet.

Efter ifyllandet ber vi er returnera enkäten genom att svara på detta mail.

Behov av övervakning

1. Panelens övervakning, och den som kommer att krävas fr.o.m. 2005, införs utan att den traditionella revisionen ändras. Anser ni att övervakning av ett tillsynsorgan vid sidan av revisionen är nödvändig för att garantera redovisning i enlighet med lag och god redovisningssed?
2. Anser ni att Panelen kan vara detta tillsynsorgan och bidra till att garantera redovisning i enlighet med lag och god redovisningssed?
3. Hur ställer ni er till att övervakning av företagens redovisning liknande den som Panelen utför kommer att krävas i och med IAS-förordningen?

Relation till revision

4. Hur väl anser ni att revision uppfyller syftet att skapa förtroende för att årsredovisningen upprättats i enlighet med tillämplig lag och gällande rekommendationer?
5. Har er uppfattning om hur väl revisionen uppfyller sitt syfte förändrats i och med att Panelen har kritiserat redovisning som godkänts vid revision?
6. Hur ställer ni er till att *Panelen* kritiserat redovisning som blivit godkänd vid revision?
7. Har Panelens arbete påverkat er syn på revision på något annat vis?
8. Vilken ställning anser ni att Panelens granskning har i förhållande till revision?

Effekt av Panelens granskning

9. Panelens granskning innebär att de kontaktat ett stort antal företag och bett dem att motivera sin redovisning. Efter att ha tagit del av motiveringarna har Panelen uttalat kritik mot vissa företag för deras redovisningslösningar på detaljnivå. Upplever ni att Panelens granskning har påverkat företagens redovisning i allmänhet?
10. Om ja på föregående fråga, har denna påverkan lett till bättre redovisning?
11. Har Panelens granskning av årsredovisningar för 2002 fått någon effekt för er och i så fall vilken?

12. Hur ser ni på att Panelens utlåtande överlämnas till marknadsplats (Stockholmsbörsen) och offentliggörs på Redovisningsrådets hemsida?
13. Panelen utför ju sin granskning efter det att revisionen slutförts, och både Panelen och revisionen har till uppgift att kontrollera att redovisningen är upprättad i enlighet med lag och gällande rekommendationer. Tycker ni mot denna bakgrund att denna nya kontroll bör innebära någon reaktion från revisorer och i så fall vilken?
14. I och med den situation som numera föreligger, att två instanser granskar att redovisningen är upprättad i enlighet med lag och god redovisningssed, anser ni att kritik från Panelen bör innebära att revisorns arbete bör utredas?
15. Om ja på föregående fråga, vad bör denna utredning innebära?
16. Om nej på fråga 16, varför bör inte revisorns arbete utredas?

Bilaga 3

Ärenden som föranlett kritik från Panelen för årsredovisningar 2002

Panelens första ärende (2003:1 Bure Equity AB) gällde information i bokslutskommunikén för 2002 som bedömdes som bristfällig. Panelen ansåg att Bure Equity AB inte tillräckligt tydligt redogjort för den grad av osäkerhet som förelåg beträffande värderingen av Bures tillgångar.

Nästa ärende (2003:2 Telelogic AB) gällde användning av resultatbegreppet - exklusive omstruktureringskostnader. Panelen ansåg att användande av detta resultatbegrepp, som inte är förenlig med RR 4 Redovisning av extraordinära intäkter och kostnader samt upplysningar för jämförelseändamål, punkt 13, leder till bristande möjlighet till jämförelse mellan olika företag och till svårighet att göra bedömningar av företagets förmåga till avkastning.

Det tredje ärendet (2004:1 Atlas Copco) är ett av de som fått mest uppmärksamhet i media (se t.ex. artikel av Rundfelt i Balans 6-7/2002). Ärendet gäller Atlas Copcos avskrivningstid på förvärvad goodwill. Panelen har riktat kritik mot Atlas Copco för att de använt sig av en avskrivningstid på 40 år och att de inte i tillräcklig mån beskrivit de faktorer som haft väsentlig betydelse för användande av denna längre avskrivningstid. Att som Atlas Copco hänvisa till avskrivningstiden i USA anser Panelen vara utan betydelse för uppfyllandet av god sed för aktiemarknadsbolag i Sverige.

Panelens fjärde ärende (2004:2 Electrolux) gäller även det avskrivningstid av goodwill och även Electrolux kritiserades för att inte i tillräcklig mån ha beskrivit de faktorer som varit av väsentlig betydelse för deras bedömning att skriva av goodwill över 40 år.

Det femte ärendet som föranlett kritik från panelen (2004:3 Klöver AB) gällde redovisning av dotterföretaget Adcore Consulting AB i koncernredovisningen. Panelen ansåg inte att man som Klöver kunde undvika att ta upp Adcore som ett dotterföretag i koncernredovisningen eftersom det inte förvärvats med syfte att avyttras. Klöver å sin sida ansåg att Adcore inte behövde redovisas som dotterföretag eftersom det skulle utskiftas till aktieägarna

Det sjätte ärendet (2004:4 FastPartner) gällde redovisning och information avseende intresseföretag. Panelen ansåg att ett flertal företag borde ha blivit redovisade enligt kapitalandelsmetoden i FastPartners redovisning.

Det senaste ärende som avgjorts (2004:5 Gambro AB) riktade Panelen viss kritik mot Gambro AB för redovisning av orealiserade förluster hänförliga till aktieswapavtal. Panelen ansåg inte att förlusterna skulle redovisas som en ansvarsförbindelse vilket Gambro gjort.